

1982/83:101

Torsdagen den 17 mars em.

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

29 § Föredrogs

trafikutskottets betänkanden

1982/83:9 om anslag till Telekommunikationer (prop. 1982/83:100 delvis),

1982/83:10 om anslag till Postväsende (prop. 1982/83:100 delvis) och

1982/83:13 om anslag till Trafiksäkerhet m. m. (prop. 1982/83:100 delvis).

Anf. 115 TREDJE VICE TALMANNEN:

Trafikutskottets betänkanden 9, 10 och 13 kommer nu att debatteras i tur och ordning och voteringarna kommer att äga rum i ett sammanhang sedan dessa betänkanden har slutdebatterats.

Först upptas alltså trafikutskottets betänkande 9 om anslag till Telekom-
munikationer.

Anslag till telekommunikationer

Anf. 116 ROLF CLARKSON (m):

Herr talman! Det är inte första gången som vi diskuterar televerkets monopolställning och konkurrensförhållanden. Jag skall därför fatta mig kortast möjligt, när jag nu hävdar att det är nödvändigt att 1980 års beslut om begränsning av monopolområdet fullföljs.

Det är ju så, att ingen annan teknologi utvecklas så snabbt som teletekniken. Det är också sant att televerket i Sverige är ett välskött och konkurrenskraftigt företag. Men oavsett detta, eller kanske just på grund av detta, borde televerket självt kunna vara införstått med att man i görligaste mån begränsar dess monopolområde. En sådan avgränsning är angelägen eftersom den konkurrens som televerket har utifrån stimuleras om företagen får konkurrera på lika villkor med televerket. Televerket ger därigenom också sina konkurrenter möjligheter att planera sin verksamhet på längre sikt.

Torsdagen den
17 mars 1983

*Anslag till tele-
kommunikationer*

Vi på moderat sida anser att televerkets monopolområde bör begränsas till själva telenätet. Det skulle medföra att konsumenterna fortare, billigare och bättre skulle bli delaktiga av den tekniska utvecklingen. Det har redan bevisats på många sätt, och vi på moderat sida står på fast mark när vi kräver en sådan begränsning. En fri konkurrens på hemmamarknaden skulle nämligen ge billigare produkter och en snabbare utveckling. Vi begär därför att det skall tillsättas en utredning för att se över televerkets monopolområde.

Vi tycker också att det är principiellt felaktigt att televerket skall bedriva en monopolskyddad verksamhet som kan vara till skada för verkets konkurrenter. Det kan inte vara riktigt att televerket också är provningsmyndighet för de tekniska apparaturer som förekommer på marknaden och de som skall in på denna. Det är enligt vår mening riktigare att televerket får avstå från den favör gentemot konkurrenterna som myndighetsrollen ger.

Jag yrkar med detta, herr talman, bifall till vår reservation i trafikutskottets betänkande nr 9.

Anf. 117 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Precis som vid tidigare tillfällen bygger tillskyndarna av televerkets monopol sin argumentation på en minst sagt motsägelsefull tes. Samtidigt som de menar att vi har ett välskött televerk som är effektivt och konkurrenskraftigt hävdar de att ett aldrig så litet avsteg från monopolet skulle "vara till nackdel för både de svenska konsumenterna och den svenska teleindustrin". Televerkets chef säger i en intervju att 14 000 anställda skulle få gå om monopolet bryts. Men om det är riktigt att televerket är så framstående som man vill göra gällande, då måste man ju kunna fortsätta att hävda sig bra också om man minskar sin monopolställning något.

Vi ifrågasätter inte televerkets monopol på tele- och datanätet, även om också det begreppet blir svårare och svårare att avgränsa. Men vad vi i folkpartiet med kraft vänder oss emot är att det skulle vara ett argument för att televerket också skall ha monopol på växlar, modemer och en mängd annan kringutrustning.

Herr talman! Tele- och datautvecklingen går oerhört snabbt. Alltmer av information och kunskap förmedlas via datanätet. Därför tycker vi det är nödvändigt att fästa uppmärksamheten på organisations- och ansvarsfrågor och verka för att makt och inflytande på det här viktiga området inte samlas på ett fåtal händer. Ett led i den strävan är att minska televerkets monopolområde.

Ett annat skäl är att vi har en svensk teleteknisk industri med goda möjligheter att klara sig i en hård internationell konkurrens. Men inom det här området, liksom alla andra, är det viktigt att man också har en hemmamarknad med referensobjekt. Självfallet försvåras det om vi låter televerket självt bestämma villkoren på den svenska marknaden, framför allt eftersom man ständigt och jämt visar så stor okänslighet för just konkurrensaspekten.

Riktlinjerna för televerket beslutades av riksdagen i slutet av 1980.

Utgångspunkten var att konkurrens på lika villkor skulle åstadkommas för ett ökande antal teletjänster. Sedan dess har framför allt användare men också företrädare för industrin pekat på områden där televerket inte lagt ned särskilt stor möda på att leva upp till det beslutet – och då uttrycker jag mig försiktigt. Vi har i vår motion nämnt några exempel.

Ett exempel är att verket på egen hand har infört en konkurrensbegränsning för den nya kontorstjänsten teletex genom att monopolbelägga det här systemet i 18 månader. Just teletex är en principiellt mycket viktig fråga, eftersom den här metoden att försvåra för konkurrenterna kan användas också i andra liknande sammanhang.

Ett annat exempel vi nämner är att man underlåter att göra det nya teledatanätet tillgängligt för andra än sina egna kunder.

De beslutade riktlinjerna innebar också att monopolavgränsningen skulle anpassas till den tekniska utvecklingen. Vi har i motionen också visat på områden där vi inte tycker att verket har motsvarat det kravet.

Det gäller t. ex. det s. k. modemmonopolet, som man visserligen har beslutat avskaffa på några enstaka typer, men på den helt dominerande delen finns det fortfarande kvar och försvårar för svensk industri och svenska användare att ta modern teknik i bruk.

Jag skulle utan svårighet kunna förlänga listan på liknande avsteg från de riktlinjer som riksdagen har beslutat.

Herr talman! Vårt krav på en översyn av televerkets ansvarsområde är minst lika aktuellt i dag som tidigare. Jag yrkar alltså bifall till reservationen till trafikutskottets betänkande nr 9.

Anf. 118 BIRGER ROSQVIST (s):

Herr talman! I det ärende som gäller trafikutskottets behandling av avsnittet om televerket i årets budgetproposition har vissa invändningar och synpunkter framförts i några motioner. Vi har nyss hört två av företrädarna för dessa motioner yttra sig, och de står också bakom reservationen.

Jag vill upprepa att det var 1980 som riksdagen fattade ett beslut som innebar en klarare avgränsning av televerkets monopolområde. Utskottet anser också nu att det riksdagsbeslut som vi fattade den gången innebar att det skapades förutsättningar för en positiv utveckling för telekommunikationerna i landet och att televerket gavs goda möjligheter att kunna spela en aktiv roll i denna utveckling. Marknaden för privata leverantörer vidgades, vilket var väsentligt, genom den monopolavgränsning som då gjordes.

Beslutet från 1980 förutsatte också att monopolavgränsningen skulle anpassas till den tekniska utvecklingen, och så har också skett beträffande monoopolet. Jag kan nämna som exempel monoopolet på modemer. Modem kanske inte är ett så vanligt ord. Låt mig därför förklara att modem är den utrustning som ger möjlighet att sända datasignaler över det vanliga telefonnätet. Det monopol som tidigare fanns har televerket avskaffat. Beslutet träder i kraft fr. o. m. den 1 juli i år.

Utskottsmajoriteten anser att det inte föreligger något behov av en översyn av televerkets ansvarsområde. Vi anser att erfarenheterna från det

Torsdagen den
17 mars 1983

*Anslag till tele-
kommunikationer*

tidigare riksdagsbeslutet bör avvaktas. Vi anser också att monopolavgränsningen kan behöva anpassas till den tekniska utvecklingen och till de nya tjänster som kan introduceras på detta område. Vidare anser vi att det bör vara televerkets och regeringens sak att noga följa utvecklingen på området och göra de anpassningar av monopolet som ter sig nödvändiga.

Jag vill säga några ord om reservationen med herr Clarkson som första namn. Den visar på att man har mycket dåliga kunskaper beträffande televerket. Det är direkt fel att televerket inte skulle ha följt 1980 års riksdagsbeslut beträffande monopolavgränsningen, som påstås i reservationen. Sådana här anklagelser har framförts från visst håll inom industrin, men man har inte kunnat belägga dessa påståenden. Numera har den propagandan upphört.

Reservanterna tycks också vad gäller den ekonomiska redovisningen vara helt okunniga om det system som infördes fr. o. m. budgetåret 1981/82. Det görs numera en särredovisning av den konkurrensutsatta sektorn, som drivs inom ramen för affärsverket. Härigenom får man en klar boskillnad.

Synpunkten att televerket enbart skulle driva själva telenätet avvisades 1980 av ett nästan enhälligt utskott som en oacceptabel nollambition. Taget efter bokstaven innebär ett sådant krav att televerket inte i någon form skulle få bedriva verksamhet på konkurrensområden, dvs. inte ens i bolagsform. I så fall skulle man eliminera ungefär 14 000 sysselsättningstillfällen vid televerket utan att kunna motivera det med några egentliga argument.

Man menar att televerket bör få bedriva verksamhet i konkurrens med andra företag. Det är mera fråga om i vilka former olika slags verksamheter skall bedrivas. Den frågan har ju riksdagen redan tagit ställning till. Det står helt klart att den snabba tekniska utvecklingen ställer krav på att televerket har nära kontakter med kunder för att rätt kunna bedöma vilka lösningar man bör satsa på. Det ger fördelar för kunderna i olika avseenden.

Låt mig ta ett konkret exempel. Televerket kan numera tillhandahålla andelar i stora abonnentväxlar till småföretag, som därigenom kan erhålla samma avancerade tjänster som storföretag. Det skulle inte vara möjligt med den lösning som reservanterna förordar.

Erfarenheter från utlandet visar också att privata intressen är utomordentligt angelägna om att kunna plocka åt sig godbitar även när det gäller nätet. I Förenta staterna och England har man inlett en uppsplittring av telenätet på flera företag. En konsekvens av detta är att man inte kan åstadkomma en utjämning av taxorna mellan tätbygd och glesbygd. Taxorna blir i stället nära anpassade till de faktiska kostnaderna. Effekten härav kan man konstatera exempelvis i USA, där det nu krävs att vissa lokaltaxor höjs mellan 300 och 400 % – detta för att man skall få kostnadstäckning när man inte kan ha en sådan utjämning som vi har i Sverige mellan olika kundkategorier.

En utveckling av det här slaget innebär inte bara att man får stora skillnader i taxesättningen utan också att man får stora problem att planera nätet på ett rationellt sätt. En uppsplittring på flera nät innebär ett klart samhällsekonomiskt slöseri, och den typen av slöseri har ett litet land som Sverige inte råd med. Sverige har en ställning som ett av världens ledande

telekommunikationsländer. Den ställningen kan inte motivera en sådan inriktning av landets telepolitik som reservanterna föreslår.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Nr 101

Torsdagen den
17 mars 1983

---

*Anslag till tele-
kommunikationer*

Anf. 119 ROLF CLARKSON (m):

Herr talman! Låt mig börja med det sista av det som Birger Rosqvist sade. När han staplade det ena hindret efter det andra på vägen mot en mindre monopolistisk televerksamhet här i landet kom jag att tänka på det gamla svenska ordspråket: Jorden är alltid frusen för lata svin.

Sanningen är att 1980 års beslut här i kammaren var en kompromiss – en kompromiss mellan låt oss säga moderaternas marknadsekonomiska filosofi och socialdemokraternas motsatta filosofi. Beslutet har nu fungerat några år. Jag vill inte påstå att man inte har följt upp det, men det finns, Birger Rosqvist, många tecken som tyder på att man frivilligt kunde ha gjort mer än vad som är gjort i dag.

För att den svenska konsumenten skall få full effektivitet till lägsta pris måste man i så stor utsträckning som möjligt låta marknadsekonomi och konkurrens fungera. Det är ett viktigt område som vi behandlar här i dag. Det gäller ju också ett massmedium, och det är viktigt att staten inte lägger någon extra hand över ett sådant medium.

Inte skall väl, Birger Rosqvist, 14 000 anställda vid televerket behöva frukta att förlora sitt dagliga bröd bara för att man låter televerket gå ut i konkurrens på lika villkor med andra! Vi har just konstaterat att televerket är välskött, att det finns en expansionskraft i detta verk. Den kanske skulle utvecklas i ännu snabbare takt, om verket just mötte konkurrens. Det är bra att ambitionerna hos televerket redan nu är så höga som de är, vilket gjort att Sverige nu är ett av de teletekniskt mest avancerade länderna här på jorden. Men vad vet vi nu? Konkurrens kanske skulle ha gjort vår televerksamhet ännu bättre, ännu billigare.

Vad vi i första hand vill är att en utredning skall ta reda på och analysera om en total monopolavrustning av televerket, bortsett från telenätet, skulle vara praktiskt möjlig och riktig. Om socialdemokraterna också vill ha ett effektivt och rationellt samhälle, borde ni kunna gå med på en sådan utredning. Det är det enda vi begär. Vi tror att det är nödvändigt att televerket självt kommer till insikt om vikten av att man i mycket större utsträckning än f. n. kan köpa apparatur och annan utrustning från annat håll än från televerket, utrustning som alltså inte är tillverkad av eller importerad av televerket självt.

Anf. 120 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Nej, Birger Rosqvist, televerket skall inte bara ansvara för själva telenätet. Men den andra verksamheten skall ske i öppen och fri konkurrens. Det är det som är det väsentliga. Argumentet att en friare konkurrens på televerkets område skulle innebära stora besvärligheter för verket är sannerligen inte – om det verkligen skulle vara så – något gott betyg åt effektiviteten. Om konsumenterna i så stor omfattning skulle välja konkurrenternas produkter, om de fanns tillgängliga, betyder det helt enkelt

att televerket inte klarar sig om det inte får leva i sin skyddade värld, där kunden inte har något alternativ. Om man vill hävda att televerket är så effektivt och betrott, måste man sluta att vara så förtvivlat rädd för konkurrens.

När det gäller modemer förstår jag inte riktigt att Birger Rosqvist kan förneka att vi har ett monopol t. ex. på de områden som jag tidigare nämnde: telefonapparater, abonnentväxlar och inte minst just modemer.

Modemerna, som alltså är en förutsättning för datakommunikation via telenätet, byggs ju numera ofta in i dataterminalen. Den här tekniken tillåter televerket endast för mycket låga överföringshastigheter. Man hindrar alltså att modern teknik tas i bruk av svensk industri och svenska användare. Att man nu i viss utsträckning – det gäller kanske 10 % – släpper tanken på monopol är inte tillräckligt.

Anf. 121 BIRGER ROSQVIST (s):

Herr talman! I reservationen, med Rolf Clarkson som första namn, står det att man delar motionärernas uppfattning, att det är naturligt att televerket på sikt endast ansvarar för telenätet. Övrig produktion bör vara öppen för konkurrens. Andra företag skall alltså släppas in.

Televerket skall således endast ansvara för telenätet. Övrig produktion skall överlåtas till andra. Av detta kan man dra slutsatsen att de ca 14 000 människor som i dag är anställda i televerkets verkstäder kanske inte mister sina jobb men väl får se sig om efter andra arbetsgivare. Hur det då blir med sysselsättningen, kan vi bara spekulera över.

Sedan till frågan om modemerna. I mitt första inlägg sade jag, Christer Eirefelt, att det fr. o. m. den 1 juli 1983 blir en annan ordning i detta avseende. Vi skall i fortsättningen uppmärksamt följa frågan. Utskottsmajoriteten anmodar både regeringen och televerket att noga följa utvecklingen på området och att anpassa sina mått och steg efter den tekniska utvecklingen.

Herr Eirefelt talade i sitt första anförande här på folkpartiets vägnar. Han sade nämligen "vi i folkpartiet". Om det är riktigt, noterar jag en förändring jämfört med vad som varit fallet tidigare år. Tidigare stod nämligen bara en del folkpartister på moderaternas sida. Jag har emellertid svårt att tro att alla i folkpartiet gör det i dag. I varje fall vet jag att folkpartiet är representerat i den parlamentariskt sammansatta delen av styrelsen i televerket. Jag tror att folkpartiet där och jag har samma uppfattning.

Herr talman! Jag vidhåller mitt tidigare yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.*

---

* Voteringen redovisas efter debatten om TU 13.

Anf. 122 TREDJE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera trafikutskottets betänkande 10 om anslag till Postväsende.

Nr 101

Torsdagen den.
17 mars 1983

Anslagen till postväsendet

Anf. 123 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! Decentralisering betyder inte bara spridning av näringsliv och bebyggelse, utan också delegering av beslutanderätt. Men för att man skall kunna decentralisera beslut måste det finnas en instans som tar emot dessa och som dels klarar jobbet, dels befinner sig närmare de människor som berörs av besluten. Detta var tanken bakom 1976 års beslut angående postens organisation.

Genom att skapa 7 regioner och 59 förvaltningsområden skulle man få en bas, till vilken man kunde decentralisera beslut och befogenheter från centralförvaltningen i Stockholm. I postens årsredovisning för budgetåret 1981/82 säger en av de ansvariga bakom 1976 års organisationsbeslut, ekonomie doktor Jan Berstrand, bl. a.: ”De konkreta besluten i enskilda ärenden skulle i ökad utsträckning kunna fattas av dem som verkställer besluten.” Han fortsätter med att tala om att erfarenheten visat att ”postområdenas befogenheter och inflytande har ökat”. Vidare säger han: ”Man uppträder tämligen självständigt och visar i allmänhet ett ringa behov av stöd från regionförvaltningen, annat än på vissa specialområden. Även på den ekonomiska sidan har man upplevt en viktig utveckling. Uppföljningsprocessen har förbättrats väsentligt. Man har minskat detaljrikedomen i budgetarbetet till förmån för mera sakliga diskussioner kring avgörande frågor.”

Trots att postverkets organisation är så ny att den ännu inte fått full genomslagskraft, är den alltså på rätt väg – de som känner människorna och problemen på hemmaplan har också en stor del av beslutsansvaret.

Ändå är postverket nu inne på att göra om organisationen, och det på ett högst olyckligt sätt. Ett av förslagen går ut på att slopa regionförvaltningarna och reducera antalet förvaltningsområden till 24. I stället för decentralisering betyder detta en kraftig centralisering. Besluten skulle fattas inte närmare berörda postkunder och bygder utan långt från dem.

Ett exempel: Under Bodens regionförvaltning finns sex postområden: Kiruna, Luleå, Lycksele, Piteå, Skellefteå och Umeå. Från Lycksele administreras tillsyn och hjälp rörande t. ex. postkontor i Hemavan och Tärnaby. Nu diskuterar man att dra in Lycksele och Skellefteå och låta dessa områden skötas från Umeå. Från Umeå till Tärnaby är det 40 mil, från Lycksele ”endast” – jag hoppas citationstecknen hörs – 12 mil. Avståndet från förvaltningen till postkontoret ökas alltså med 28 mil, och i takt med att avståndet ökas försvinner kontakten och kunskapen om t. ex. de människor som har Hemavan som poststation.

Till de negativa sidorna med förslaget till omorganisation hör inte bara

*Anslagen till post-
väsendet*

Torsdagen den
17 mars 1983

*Anslagen till post-
väsendet*

centralisering av besluten utan också att de 24 kvarvarande områdesförvaltningarna skulle hamna i länshuvudorten, med påföljd att de mindre orterna även drabbas av minskat antal arbetstillfällen. Ovanpå detta kommer osäkerhet och än en gång ändrade arbetsuppgifter för berörd personal, som lojalt ställt upp på 1976 års organisationsbeslut.

Från centerns sida anser vi att postverkets ledning i stället skall gå in för att inom ramen för nu gällande organisation målmedvetet satsa på att delegera verksamhet från centralförvaltningen till regionförvaltningarna och förvaltningsområdena.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservation nr 1 i trafikutskottets betänkande nr 10.

Reservation nr 2 gäller det nya portosystemet, och det är, som vi skriver i centerns motion nr 1935, på många håll oklart om vilka bestämmelser som gäller och framför allt om vilka sådana som kommer att gälla i framtiden. Stark kritik vid portoomläggningen tvingade fram olika sorters rabatter och särskilda porton för föreningsbrev. Jag tror inte att jag tar i för mycket om jag säger att många företag, föreningar och enskilda postkunder upplever hela portosystemet som rörigt just nu. Men det är inte bara detta. Det är också uppenbart att de nya rabattsatserna o. d. drabbat småföretag och ideella föreningar negativt.

Av båda dessa skäl är den utvärdering som nu pågår inom posten av det nya portosystemet nödvändig. Och vad vi vill säga i vår reservation nr 2 är att det då också är nödvändigt att postverket beaktar de mindre företagens möjligheter att få del av rabattsatser och använda ekonomibrevsporto trots att de inte kommer upp i samma mängd sådana brev som de större företagen, osv.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservation nr 2 i förevarande betänkande.

Anf. 124 OLLE GRAHN (fp):

Herr talman! Den tekniska utvecklingen går allt snabbare. Vi är med raska kliv på väg in i informationssamhället. Allt fler sysslar med att hantera ett informationsflöde med elektronikens hjälp. Vi står mitt uppe i en teknisk förnyelse som väl kan mäta sig med skeendet vid industrialismens genombrott. På vissa områden har datoriseringen på ett avgörande sätt förändrat produktionsvillkoren. Processindustrin har nyttiggjort sig datoriseringen, och allt fler moment i industrin styrs med hjälp av datortekniken. Betalningsväsendet förändras med hjälp av plastkort och datateknik.

Kontorsvärlden står inför en förnyelse som aldrig tidigare skådats. Elektroniken ger oss instrument att utbyta och lagra information som i dag är nästan omöjlig att överblicka. Televerket befinner sig nu – inte minst tack vare en monopolställning men främst tack vare ett tekniskt kunnande – i ett starkt utvecklingskede.

I motion 510 har folkpartiet redovisat några utvecklingslinjer inom elektronisk överföring av data. Jag vill här särskilt peka på vad vi sagt om postverkets möjligheter och problem när dataelektroniken i allt större

utsträckning tar över som informationsmedium. Det blir omodernt att skicka brev.

Televerket erbjuder redan kommersiella teledatatjänster som omfattar elektronisk meddelandeförmedling. Postverkets i dag existerande monopolrättigheter omfattar inte elektronisk post. Om televerket och diverse enskilda nätverk fortsätter att överta allt större delar av både affärsbrev och de privata breven, kommer snart den dag då postverket inte längre har råd att dela ut brev för hand. Detta skulle inte vara en utveckling i konsumenternas intresse.

Vi har i motionen pekat på att det är rimligt att vårt lands 2 000 postkontor kan göras till lokalpunkter för datoriserade upplysningstjänster av olika slag. Televerkets huvuduppgift är att tillhandahålla de tekniska näten för olika typer av datakommunikation.

Till saken – om också inte till dataområdet – hör att det finns starka sociala skäl att bibehålla brevbärare som reella fysiska personer, inte bara i glesbygder men givetvis särskilt där. Postverkets initiativ på senare år att utvidga brevbärarnas repertoar av tjänster för handikappade, pensionärer, glesbygdsboende och andra är en viktig del av verkets uppgift och utgör ett av de väsentliga skälen till att vanlig post, i gammaldags mening inte får försvinna av presskäl eller tekniska skäl. För att postverket skall kunna fortsätta att dela ut handbrev, måste verket se till att skaffa sig intäkter från de nya elektroniska tjänsterna som i någon mån kan väga upp kostnaderna för den manuella utbärningen. Detta sker inte om postverket låter televerket ta hand om hela den elektroniska sidan av kommunikationerna.

Det är ingalunda självklart att televerket skall ha monopol på kommunikationer mellan företag, endast därför att dessa har egna terminaler. Dessa förbindelser kan snart ta hand om en så stor del av den totala kommunikationsmängden i samhället att postverket får mycket svårt att hävda sig i konkurrensen. Det är viktigt att inte bara de båda verken utan också statsmakterna även fortsättningsvis är uppmärksamma på balansen mellan de båda kommunikationsmedlen och att de båda verkens monopolställning gentemot de övriga företag som erbjuder elektronisk dataservice inte utvidgas.

Om balansen mellan de båda verken förskjuts, kan exakt de faror uppkomma för den vanlige brevskrivaren som folktopmotion 1982/83:515 förutser.

Anf. 125 MARGIT SANDÉHN (s):

Herr talman! Genom det nya finansieringssystemet för postverkets investeringar som riksdagen beslutat om 1981 och 1982 har riksdagen numera endast att ta ställning till större fastighetsinvesteringar. I årets budgetproposition uppgår medelsanordningen till 9,5 milj. kr., men då bör man hålla i minnet att riksdagen i december 1982 vid behandlingen av den s. k. krispropositionen beslutade om särskilda investeringsmedel på sammanlagt 135 milj. kr. Ett enigt utskott ställer sig bakom regeringens förslag vad beträffar investeringsanslaget. Genom den omfattande investeringsverksam-

Nr 101

Torsdagen den
17 mars 1983

---

*Anslagen till post-
väsendet*

Torsdagen den
17 mars 1983

*Anslagen till post-
väsendet*

het som nu bedrivs kommer postverket i år att ta Tomtebodaterminalen i bruk. och den fjärde och sista etappen av postgirohuset kommer att påbörjas.

Vad beträffar ersättning till postverket för tjänstebrev föreslås i budgetpropositionen ett anslag på 413 milj. kr. År 1980 beslöt riksdagen att avveckla tjänstebrevsrätten för icke statliga organ, men med hänsyn till att något principbeslut om de framtida relationerna mellan stat och kyrka inte fattats lät man kyrkan ha kvar tjänstebrevsrätten. I årets budgetproposition föreslås dock att en viss del av kyrkans tjänstebrevsrätt redan nu skall avvecklas. Tjänstebrevsrätten bibehålls dock i fråga om ärenden som gäller bl. a. folkbokföringen.

Postverkets regionala organisation har vid ett flertal tillfällen diskuterats i riksdagen. Även i anslutning till årets budgetproposition har en motion väckts från centerhåll i denna fråga, och till utskottets betänkande har centern fogat reservation nr 1 som jag yrkar avslag på.

I sin gruppmotion 1982/83:1935 hävdar centern att postverket låtit utreda sin organisation och att detta utredningsförslag – som skulle stå i strid med riksdagens beslut – resulterat i tre förslag som samtliga skulle leda till ett slopande av de nuvarande regionförvaltningarnas funktion. Vid sin behandling av frågan har utskottet besökt postverket och då blivit informerat om det pågående organisationsarbetet.

Vi har bl. a. fått veta att det förslag till omorganisation som postverket under året avser att presentera för regeringen innebär en långtgående delegering och decentralisering av postverkets beslutsfunktioner.

Det synes vara ett bra förslag som ligger i linje med den decentralisering som centern i alla andra sammanhang brukar tala sig varm för, och jag förstår inte varför centern motsätter sig sådana tankegångar som även synes ligga väl i linje med de krav som postverkets personal framfört.

Under alla förhållanden får ju riksdagen ta ställning i frågan om regeringen anser det av postverket presenterade organisationsförslaget vara lämpligt. Någon förändring av postverkets centrala och regionala organisation får nämligen inte äga rum utan riksdagsbeslut. Vi får alltså möjlighet att vid en kommande riksdagsbehandling ta ställning till ett organisationsförslag som nu är under utarbetande.

År 1981 ändrade postverket portosystemet och införde bl. a. ekonomibrev och föreningsbrev. Avsikten med det nya portosystemet var bl. a. att minska antalet försändelser som måste sorteras på kvällar och nätter. Tidigare uppgick denna andel till 90 %. Genom införande av ekonomi- och föreningsbrev har man uppnått detta syfte, och i Stockholm har t. ex. andelen kvälls- och nattsortering sjunkit från över 90 % till ca 60 % av den totala postvolymen.

Att slopa gränsen för antalet ekonomibrev skulle återföra situationen till vad den var för ett par år sedan och resultera i icke oväsentliga portohöjningar. Att detta skulle vara till gagn för de mindre företagen har jag svårt att förstå.

I den till utskottets betänkande fogade reservationen av centern och

folkpartiet krävs en justering av nuvarande regler om lägsta tillåtna antal ekonomi- och föreningsbrev per inlämningstillfälle.

Eftersom det f. n. pågår en utvärdering inom postverket av effekterna av det nya portosystemet, har utskottet avstyrkt motionen och jag yrkar avslag på reservation 2.

Om man vid utvärderingen finner att justeringar behöver göras, kommer näringslivs- och konsumentintressena att få möjlighet att ge sina synpunkter på dessa förändringar i postens kundråd, där de är väl företrädde.

Personligen har jag den uppfattningen att man skall slå vakt om systemet med ekonomi- och föreningsbrev. Genom den längre distributionstiden för dessa försändelser kan postverkets personal utnyttjas på ett effektivt sätt och dyrt kvälls- och nattarbete ersättas med normal arbetstid. Detta är till fördel för alla konsumenter – företag såväl som enskilda människor.

Med det sagda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

Anf. 126 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! Det går inte att tala om decentralisering när man ersätter 59 + 7 förvaltningsställen med 24, vilket är innehållet i det ena av förslagen. Enligt Margit Sandéhn skulle man på det sättet kunna flytta ut större beslut från centralförvaltningen, men det man eventuellt tror sig vinna i den ena änden av beslutsprocessen förlorar man, som vi ser det, många gånger om i den andra, där postens kunder får avståndet till beslutsfattarna tredubblat. Dessutom är, som jag upplever det, denna tanke något av de obotfärdigas förhinder.

Jag kan återigen anföra vad som sägs i postverkets årsberättelse apropå erfarenheterna av 1976 års omorganisation: Ledningsuppgiften försvårades och avtog i betydelse på grund av postområdenas ökade kompetens och kapacitet att ta itu med gamla och nya problemområden.

Med andra ord: Postområdena skötte sig som man hade förväntat sig, men det var inte alls roligt att decentralisera. Och nu vill man göra om det hela, så att centralismen kommer igen och ledningsuppgiften blir lättare. – Det är detta vi menar att riksdagen skall säga nej till.

När det sedan gäller porton och brev, har jag aldrig sagt att vi skall riva upp systemet med ekonomibrev. Det krävs inte i vår motion. Vad jag säger är: När man ser över systemet – och att det måste ses över är nog Margit Sandéhn och jag överens om – skall man ta hänsyn till de mindre företagens situation. Exempelvis kan antalsgränsen spikas någonstans kring 20 och i varje fall inte vid 100.

Det som gör mig litet betänksam är att utskottsmajoriteten anför, i det betänkande vi nu diskuterar, att man förutsätter att de frågor som vi har tagit upp i motionen aktualiseras i samband med den översyn postverket håller på med. Jag önskar att det hade stått "beaktas".

Jag skulle vilja ställa en konkret fråga till Margit Sandéhn såsom utskottets talesman, nämligen: Anser Margit Sandéhn att postverket vid permanentning av den nya portoreformen skall ta hänsyn till småföretagens situation

Torsdagen den
17 mars 1983

*Anslagen till post-
väsendet*

och deras möjligheter att på ett sätt som inte är diskriminerande för dem kunna anlita postens tjänster?

Anf. 127 MARGIT SANDÉHN (s):

Herr talman! Jag vill börja med att säga till Anna Wohlin-Andersson: När trafikutskottet gjorde sitt studiebesök på posten nämnde generaldirektören att det, genom den eventuellt kommande organisationsförändringen, så småningom kommer att bli ökad delegering och decentralisering. Även personalens representanter var närvarande vid det sammanträffandet, och ingen av dem var negativ till de synpunkterna.

Jag tycker inte att det är riksdagens sak att föregripa den organisationsomläggning som kan bli följd av pågående översyn, utan vi får avvakta och se vilket förslag som så småningom kommer att läggas fram.

Anf. 128 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! Bara helt kort.

Många större och mindre politiska händelser under senare tid visar att det är bra att mota Olle i grind, om man har anledning tro att någonting håller på att gå snett. Det finns många anställda vid posten – utanför centralförvaltningen i Stockholm – som är oroad av att organisationen nu återigen skall göras om, när den knappast hunnit sätta sig efter 1976 års beslut.

Sedan måste jag tyvärr konstatera att jag inte fick något svar på min konkreta fråga, om småföretagens ställning när man permanentar portoreformen.

Anf. 129 MARGIT SANDÉHN (s):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Anna Wohlin-Andersson: Var menar Anna Wohlin-Andersson att gränsen för de små försändelserna skall gå – vid antalet 20, 40, 60 eller 80?

Anf. 130 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! Margit Sandéhn skall inte få mig att här i dag spika den gränsen. Jag vill att man skall komma fram till ett system där inte de mindre företagen med ett mindre antal försändelser än större företag på längre sikt diskrimineras. Vi måste vara överens om att vi måste permanenta den tillfälliga portoreform som vi nu dras med och få till stånd en något klarare bild i det röriga systemet. Det är vid den översynen man skall beakta de mindre företagens situation. Hade majoriteten sett positivt på den frågan hade man, som jag säger, kunnat byta ut ordet "aktualisera" mot ordet "beakta".

Anf. 131 MARGIT SANDÉHN (s):

Herr talman! Man kan då konstatera att Anna Wohlin-Andersson egentligen inte vet vad hon vill.

Överläggningen var härmed avslutad.*

* Voteringen redovisas efter debatten om TU 13.

Anf. 132 TREDJE VICE TALMANNEN:

Kamaren övergår nu till att debattera trafikutskottets betänkande 13 om anslag till Trafiksäkerhet m. m.

Nr 101

Torsdagen den
17 mars 1983

---

*Anslag till trafik-
säkerhetsverket*

Anslag till trafiksäkerhetsverket

Anf. 133 ROLF CLARKSON (m):

Herr talman! Regeringens festyra och fantastiska frikostighet efter segervalet i fjol hade tydligen inte lagt sig när kommunikationsministern gjorde upp sin bilaga till budgetpropositionen för det kommande året. Han har nämligen föreslagit att trafiksäkerhetsverket skall få ett förslagsanslag på 29 479 000 kr., det oaktat att verket självt velat övergå till avgiftsfinansiering av sin verksamhet.

Vi tycker att detta är en så naturlig och självklar besparingsakt för svenska staten att förslaget genast borde ha anammats. När så inte har blivit fallet har vi moderater reserverat oss mot detta och föreslagit att man – precis som verkets styrelse velat – skall avgiftsfinansiera verksamheten. Jag yrkar, herr talman, med dessa ord bifall till reservation 1 vid trafikutskottets betänkande nr 13.

För att spara tid och eftersom jag nu ändå är uppe i talarstolen skall jag också beröra den reservation – nr 3 – angående mopedregistreringar som centern avgivit.

Jag erinrar om att vi från moderat sida när trafiksäkerhetspropositionen i fjol antogs i kammaren var emot registrering av landets mopeder. Vi sade nej till det förslaget – det skulle medföra en ökad byråkratisering och framför allt ökade kostnader för mopedägarna. Vi fann detta olämpligt och onödigt och sade nej till förslaget i propositionen att nya mopeder skulle registreras.

Det förslaget återkommer nu centern med i detta betänkande. Vi tycker att det är helt orimligt att ha två slags mopeder i landet, A- och B-mopeder, en kategori som är registrerad och av det skälet mindre lättstulen och en stor grupp som kommer att finnas många år framöver och som är oregistrerad. Vi kan inte gå med på det. Jag yrkar alltså i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 134 BERTIL JONASSON (c):

Herr talman! Trafiksäkerhetsfrågorna är av mycket stor betydelse. Detta manifesteras genom att vi i år har ett nordiskt trafiksäkerhetsår med många aktiviteter. Jag skall emellertid inte närmare gå in på detta.

Nu måste alla ställa upp för att vi skall få högsta möjliga trafiksäkerhet och därmed kunna nedbringa kostnaderna för trafikskadorna och, vad som är ännu viktigare, minska och så mycket som möjligt undvika mänskligt lidande. När det gäller dessa allmänna synpunkter bör vi kunna vara eniga.

I trafikutskottets betänkande nr 13 behandlas årets anslag för trafiksäkerheten. På några punkter råder det delade meningar, och här har centern reservationer.

Torsdagen den
17 mars 1983

---

*Anslag till trafik-
säkerhetsverket*

I motionen 1982/83:297 har vi yrkat att mopedregistrering skall vara obligatorisk endast för nya mopeder. Rolf Clarkson sade att det blir fråga om A-mopeder och B-mopeder. Men vi vet ju att mopedproblemen i huvudsak gäller de unga mopedisterna. Det är de som har de nya mopederna. Fjolårets riksdagsbeslut om registrering av samtliga mopeder har irriterat dem som under lång tid har haft moped och är beroende av denna. De upplever registreringen som ett byråkratiskt och onödigt krångel. För vår del anser vi att det är angeläget att genomförandet av registrering kan ske smidigt och utan tvång för redan etablerade mopedister. När det gäller bråket om mopeder med anledning av stölder och annat förhåller det sig så, att det är nya mopeder som plockas isär, "slaktas" så att säga. För de gamla mopederna finns det egentligen inte något intresse. Inom centern tycker vi att det är meningslöst att registrera de gamla mopederna. Dessa skulle så småningom komma att försvinna i alla fall, eftersom alla nya mopeder skulle registreras. Vi säger därför att registrering bör bli obligatorisk endast för nya mopeder. Reservation 3 innebär ett tillstyrkande av motionen i denna del, varför jag yrkar bifall till denna reservation.

Beträffande punkt 1, Trafiksäkerhetsverket: Förvaltningskostnader, har centern i motion 1982/83:297 yrkat att förvaltningskostnaderna för nästa budgetår sänks med 3,1 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag. Dessa pengar vill vi använda för höjning av bidraget till Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande, NTF. Vi anser att NTF, som arbetar mycket effektivt, kan åstadkomma högre effektivitet genom organisationens stora engagemang när det gäller trafiksäkerhet. Mycket arbete utförs genom frivilliga insatser, och det finns ett stort och väl förgrenat organisationsnät. Dessa stora insatser bör, enligt vår mening, stödjas av statsmakterna. Den föregående regeringen föreslog också i den trafikpolitiska propositionen 1981/82:81 att informationsmaterial successivt borde omfördelas från trafiksäkerhetsverket till NTF. Ett första steg togs då och ett andra steg föreslås i den föreliggande budgetpropositionen. Centern vill ta ett större steg, och centerns utskottsledamöter har följt upp det i reservationerna 2 och 4, till vilka jag yrkar bifall.

Sammantaget yrkar jag, herr talman, bifall till reservationerna 2, 3 och 4 och i övrigt till utskottets förslag.

Anf. 135 ROLF CLARKSON (m) replik:

Herr talman! Med anledning av vad Bertil Jonasson nyss sade vill jag ännu en gång bestämt understryka att vi moderater är absolut emot varje form av registrering av mopeder i detta land. Vi anser det olämpligt att på detta sätt ytterligare utsätta svenska folket för byråkratisering och onödiga kostnader.

När Bertil Jonasson hävdar att han vill registrera nya mopeder, måste jag säga att hans i denna kammare väl kända vidsynthet och goda omdöme i detta fall har brutit.

Anf. 136 BERTIL JONASSON (c) replik:

Herr talman! Man kan givetvis brista i omdöme ibland. Men jag tror att Rolf Clarkson gör sig skyldig till ungefär samma sak, när han påstår att moderaterna helt är motståndare till byråkrati och inte vill ha några mopeder registrerade. Moderaterna behöver emellertid inte gå ifrån sitt ställningstagande helt, om de följer centerreservationen, som vill låta äldre mopeder gå fria. Då minskar man ju mycket av krånglet. Det är ett större besvär att registrera dessa än att registrera nya mopeder. Det kan ordnas betydligt enklare.

Anf. 137 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Syftet med det nordiska trafiksäkerhetsåret – NTÅ-83 – är att genom förbättrat trafikantbeteende skapa ökad säkerhet i trafiken. För att verksamheten skall få bredd och genomslagskraft är det nödvändigt att vi alla engagerar oss i arbetet. Många myndigheter och organisationer med naturlig anknytning till trafiken kommer självfallet att delta. Men för att verksamheten skall få en verklig bredd krävs också att organisationer, företag och grupper som vanligen inte sysslar med trafiksäkerhetsarbete hjälper till. En stor del av den trafiksäkerhetskampanj som kommer att äga rum under året kommer att ägna sig åt att hjälpa de s. k. oskyddade trafikanterna. I detta sammanhang kommer speciell uppmärksamhet att ägnas åt barnens säkerhet i trafiken.

Här i riksdagen väcks varje år ett stort antal motioner med krav på utökad lagstiftning och information i frågor som berör trafiksäkerheten. Några av dessa som är väckta i år behandlas i detta betänkande, nr 13. I det här sammanhanget vill jag ta tillfället i akt och uttrycka den förhoppningen att de ledamöter som via motioner och andra aktiviteter här i riksdagen visar sitt intresse för att förbättra trafiksäkerheten inte bara skall nöja sig med att ta initiativ här utan också skall medverka i de trafiksäkerhetsaktiviteter som startas ute i länen och kommunerna. Med en ökad information genom frivilliga insatser kan vi alla hjälpas åt att skapa en bättre trafiksäkerhet. Ökad trafiksäkerhet är inte bara en fråga om ökad lagstiftning, utan också till stor del en fråga om ökad information där alla frivilliga krafter bör medverka.

Som ett led i dessa strävanden har riksdagen tidigare bl. a. beslutat om en successiv överföring av en viss del av trafiksäkerhetsverkets informationsverksamhet till Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande, NTF. I årets budgetproposition sker i enlighet med tidigare beslut en fortsatt överföring av medel från TSV till NTF. I anslutning till propositionen har väckts ett antal motioner. I en centermotion, nr 297, krävs att ytterligare medel överförs till NTF. Utskottet finner att den i propositionen företagna överföringen av medel är väl avvägd och tillstyrker densamma liksom medelsanvisningen under anslaget i övrigt. Därmed avstyrks yrkandena i nämnda motion.

Folkpartimotionen nr 1942 handlar om vikten av fortsatt stöd till frivilligorganisationerna på trafikområdet, medan folkpartimotionen nr 1948

Nr 101

Torsdagen den
17 mars 1983

*Anslag till trafik-
säkerhetsverket*

Torsdagen den
17 mars 1983

*Anslag till trafik-
säkerhetsverket*

innehåller krav på att regeringens beslut om klarläggande av den fortsatta informationsverksamheten skall föreläggas riksdagen.

Det här är frågor som utskottet har behandlat tidigare, senast i sitt betänkande 1981/82:19. Då sade utskottet att berörda frågor borde klarläggas av regeringen och redovisas för riksdagen i samband med de vidare förändringarna på trafiksäkerhetsområdet. Utskottet förutsatte att så sker. Utskottet är alltjämt av samma uppfattning och förväntar sig en redovisning.

Vidare understryker utskottet vikten av att frivilligorganisationerna handhar den s. k. pläderande informationen, medan trafiksäkerhetsverket svarar för myndighetsinformationen. Och då syftet med motionärernas förslag är tillgodosett finner utskottet att någon framställning från riksdagens sida med anledning av motionerna inte behövs. Yrkandena lämnas därför utan åtgärd.

I en moderatmotion, nr 1929, föreslås med hänvisning till det statsfinansiella läget en avgiftsfinansiering av trafiksäkerhetsverkets förvaltningskostnader. Hur en sådan skall utformas har inte angetts i motionen. För det är ju på det sättet att i slutändan måste någon betala de här avgifterna. Jag tycker nu det är dags att moderaterna verkligen ger besked om vem som skall stå för dessa avgifter som de föreslår.

Vilka trafikanter är det som skall utsättas för nya pålagor? Är det bilisterna som skall få betala de nya avgifterna eller är det motorcyklisterna eller kanske t. o. m. mopedförarna? Jag tycker det är dags att moderaterna talar klarspråk och slutar upp med att lägga dimridåer över sina s. k. besparingsförslag.

När man nu kräver en avgiftsfinansiering, vem skall betala avgifterna? Det går ju inte att trola bort dem.

Vidare har utskottet i det här betänkandet behandlat ett centerkrav ur motionen 297, där det yrkas att mopedregistrering skall vara obligatorisk endast för nya mopeder. 1982 beslutade riksdagen att alla mopeder skall registreras, ett beslut som kommer att träda i kraft vid årsskiftet 1983-1984.

Bakgrunden till beslutet var bl. a. att trafiksäkerhetsutredningen hade föreslagit detta. Registrering krävdes för att trafikövervakningen skulle fungera bättre, och om övervakningen blev bättre skulle också trafikreglerna följas bättre. Vidare motverkas trimningen av mopeder. Om mopedens ägare kunde identifieras, kunde också sådana mopeder påträffas som begår trafikförseelser eller grövre brott. Dessutom påpekas i den proposition som riksdagen behandlade 1982 att en registrering kan bidra till att minska mopedstölderna.

I ett avseende följde inte riksdagen regeringens förslag i propositionen 1982 och det var den del som föreslog att registreringen endast skulle gälla nya mopeder. Nu kommer alltså centern igen med samma förslag och kräver en begränsad registrering.

Låt mig då bara konstatera att en begränsad registrering skulle vara förenad med stora olägenheter. Registreringens brottsförebyggande syfte

skulle motverkas dels när det gäller trafikbrott, dels när det gäller grövre brott, t. ex. väskryckning. Dessutom skulle en begränsad registrering inte bidra till att minska mopedstölderna. En begränsad registrering skulle inte heller göra det möjligt att t. ex. nå samtliga mopedägare med trafiksäkerhetsinformation, speciellt riktad till dem.

Vidare skulle självfallet en begränsad registrering innebära problem för trafikövervakarna, när det gäller att avgöra vilka mopeder som är nya och därmed ha ett registreringskrav och vilka som är av äldre modell.

Utskottet säger att det finns inga skäl att nu från riksdagens sida ändra ståndpunkt och avstyrker därför motionsyrkandet i frågan.

Herr talman! Med det sagda yrkar jag bifall till hemställan i trafikutskottets betänkande nr 13.

Anf. 138 OLLE GRAHN (fp):

Herr talman! Trafiksäkerhetsarbetet har en starkt positiv klang i det allmänna medvetandet. Det ideella trafiksäkerhetsarbetet har engagerat många människor och frivilliga organisationer. Speciellt i samband med övergången till högertrafik kom en särskild samling till stånd av frivilliga krafter för trafiksäkerhetsarbetets bedrivande.

En mer målinriktad trafiksäkerhetsverksamhet med inriktning på lagstiftande åtgärder förde också med sig inrättandet av trafiksäkerhetsverket efter övergången till högertrafik. Stora resurser på forskning, planering och aktiv information har använts. Antalet trafikolyckor har under perioden minskat, och personskadorna har minskat betydligt. Genom trafiksäkerhetsverket har ett betydande arbete lagts på att kanalisera information via frivilligorganisationerna och tillsammans med dessa.

Genom riksdagens beslut skall en del av anslaget för information i trafiksäkerhetsfrågor överföras till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande. Denna s. k. pläderande information är den information som vädjar till trafikanterna att lära sig mer, uppträda bättre och vara vänligare mot varandra. I samband med behandlingen i riksdagen betonades att frivilligkrafterna skall engageras i trafiksäkerhetsarbetet också fortsättningsvis. Det finns anledning varna för en satsning på att bygga upp en lokal och regional administration och byråkrati inom NTF till förfång för det primära trafiksäkerhetsarbetet. Det är viktigt att de medel som går till trafiksäkerhetspropaganda nu liksom tidigare i första hand kanaliseras via de olika folkrörelser som deltar i trafiksäkerhetsverksamhet och information. En överföring till NTF får inte innebära att stödet till organisationerna försämras. När NTF som organ bildades 1934 av folkrörelserna och de större motororganisationerna framhölls just att organisationen skulle vara samarbetsorgan med bl. a. uppgift att uppmuntra organisationerna i deras trafiksäkerhetsarbete. Det är av vikt att riksdagen också fortsättningsvis vid bl. a. behandlingen av anslag till trafiksäkerhetsarbetet ställer sig bakom och ger till känna huvudprinciperna om ett fortsatt stöd till frivilligorganisationerna och dessas trafiksäkerhetsarbete med förankring i en bred folkopinion.

Torsdagen den
17 mars 1983

*Anslag till trafik-
säkerhetsverket*

Den särskilt goda samhällsekonomiska effekt som uppnås genom färre trafikolyckor och färre personskador motiverar en fortsatt stor satsning på trafiksäkerhet.

I det utskottsbetänkande som vi nu har att behandla betonas vad utskottet vid förra riksmötet anförde. Utskottet har således ånyo förklarat sig dela uppfattningen att trafiksäkerhetsintressets förankring i en bred folkopinion utgör en tillgång som på allt sätt bör tillvaratas för att främja trafiksäkerhet. Utskottet har återigen understrukit informationens stora betydelse i trafiksäkerhetsarbetet och vikten av att frivilligorganisationerna på trafiksäkerhetsområdet får fortsatt stöd för sin trafiksäkerhetsfrämjande verksamhet. Utskottet förutsätter att berörda frågor klarläggs av regeringen och redovisas för riksdagen i samband med den vidare förändringen av informationsverksamheten på trafiksäkerhetsområdet. Utskottet har understrukit vikten av att frivilligorganisationerna handhar den pläderande informationen medan trafiksäkerhetsverket ansvarar för myndighetsinformationen. Jag har tolkat utskottets skrivning så att trafiksäkerhetsinformationen även fortsättningsvis i huvudsak skall ske genom frivilligorganisationerna och att något behov av att bygga upp en regional eller lokal organisation sålunda inte synes föreligga. Då syftet i motionerna 1982/83:1942 och 1982/83:1948 genom utskottets ställningstagande sålunda blivit tillgodosett vill jag med det anförda yrka bifall till trafikutskottets betänkande 1982/83:13.

Överläggningen var härmed avslutad.

Trafikutskottets betänkande 9

Mom. 2 (televerkets monopolområde)

Utskottets hemställan bifölls med 195 röster mot 85 för reservationen av Rolf Clarkson m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Trafikutskottets betänkande 10

Mom. 4 (postverkets organisation)

Utskottets hemställan bifölls med 240 röster mot 40 för reservation 1 av Claes Elmstedt och Anna Wohlin-Andersson.

Mom. 6 (ekonomibrev och föreningsbrev)

Utskottets hemställan bifölls med 225 röster mot 55 för reservation 2 av Claes Elmstedt m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 1

Torsdagen den
17 mars 1983

Mom. 1 (Trafiksäkerhetsverket: Förvaltningskostnader)

I kontrapositionsvoteringen biträdde reservation 1 av Wiggo Komstedt m. fl. med 72 röster mot 40 för reservation 2 av Claes Elmstedt och Anna Wohlin-Andersson. 168 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 172 röster mot 68 för reservation 1 av Wiggo Komstedt m. fl. 39 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3 (registrering av mopeder)

Utskottets hemställan bifölls med 231 röster mot 42 för reservation 3 av Claes Elmstedt och Anna Wohlin-Andersson. 5 ledamöter avstod från att rösta.

Punkterna 2–4

Utskottets hemställan bifölls.

30 § Styrelserepresentation för anställda vid länsstyrelser och polisstyrelser

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1982/83:15 om styrelserepresentation för anställda vid länsstyrelser och polisstyrelser (prop. 1982/83:76).

Anf. 139 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! I arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 15 finns två moderata reservationer. Den första, reservation nr 1, är till förmån för moderata motioner med anledning av proposition 1982/83:76 om personalföreträdare i vissa statliga myndigheters styrelser. I den andra reservationen, nr 3, instämmer de moderata utskottsledamöterna i den begäran om utredning om gränsdragningen för personalinflytande i statliga organ som begärs i motion 1045.

I reservation 1 hävdas att lagstiftningen om val av ledamöter till de aktuella styrelserna, länsstyrelser och polisstyrelser, har till syfte att invånarna i länen skall kunna utöva inflytande via sina förtroendevalda. Valreglerna har utformats så att sammansättningen skall avspegla de politiska partiernas styrka i resp. län, och landstingen utser samtliga styrelseledamöter utom ordföranden. I lagen om val av ledamöter i länsstyrelses styrelse (1976:891) och i lagen om polismyndighet (1972:509) förutsattes proportionalitet. I de båda lagarna sägs ingenting om personalföreträdare som ledamöter, utöver

---

Styrelserepresentation för anställda vid länsstyrelser och polisstyrelser

Torsdagen den
17 mars 1983

Styrelserepresentation för anställda vid länsstyrelser och polisstyrelser

de av landstinget valda ledamöterna. Detta innebär att personalrepresentationen hittills inte haft lagligt stöd. Med stöd av en äldre lagstiftning, budgetpropositionen 1974 samt personalföreträdarkungörelsen har emellertid närvaro- och viss beslutanderätt tillämpats i länsstyrelserna trots att denna lagstiftning egentligen blev inaktuell i och med 1976 års lag, alltså den med nr 1976:891. Genom förslaget i proposition 1982/83:76 vill regeringen nu att personalföreträdarna skall ges laglig rätt att närvara och besluta. Samtidigt betonar regeringen i beslut den 14 december 1982 i samband med förslag om ändring i personalföreträdarkungörelsen att "personalrepresentation får finnas i sådana styrelser som har sin sammansättning fastställd i lag endast om detta är utsagt i lagen".

Att dessa frågor skall regleras i lag och inte i förordning beror på att kommunernas och landstingens åligganden enligt 8 kap. 5 § regeringsformen skall meddelas i lag.

Den ordning som alltså tillämpats beträffande sammansättningen i länsstyrelserna har varit oriktig, eftersom lagen ej medgav personalrepresentation.

De hittills uppräknade lagarna är långt ifrån de enda som reglerar det här området.

År 1976 kom den s. k. medbestämmandelagen, proposition 1975/76:105, som ger personalorganisationerna stort inflytande och goda påverkansmöjligheter i flera led under handläggningen av olika ärenden. Enligt denna lag får facket inte ha avgörande inflytande när det gäller verksamhetens mål, inriktning och kvalitet, dvs. man skall inte ha beslutanderätt.

På s. 150 i bil. 2 till proposition 1975/76:105 sägs detta mycket tydligt. "Alla röstberättigade – alltså även de offentligt anställda arbetstagarna – kan med sin röst påverka besluten om vilken verksamhet som de statliga och kommunala myndigheterna skall bedriva. Det skulle strida mot vår vedertagna demokratiska ordning – som den kommer till uttryck främst i regeringsformen resp. kommunallagen och landstingslagen – att låta de offentligtanställda genom kollektivavtal få ett annat, mer omedelbart inflytande över beslut som bestämmer myndigheters verksamhet i fråga om mål, inriktning, omfattning och kvalitet än medborgarna i övrigt."

Vad som nu händer är att man utvidgar inflytandet för personalrepresentanterna utöver vad man i arbetsrättsreformen, alltså medbestämmandelagen, medgav. Man utvidgar också lagen från 1976 beträffande länsstyrelsernas personalrepresentation utöver vad avsikten var. I den förstnämnda lagstiftningen på det här området från år 1974 och personalföreträdarkungörelsen gavs exempel på i vilka frågor fackets representanter skulle kunna ges beslutanderätt, nämligen i fråga om arbetsmetoder, arbetsfördelning, organisation, budget, petita, personalpolitik och personaladministration.

Att exakt avgöra på vilka områden personalföreträdarna är fullvärdiga ledamöter ligger på resp. styrelse, vilket också det bidrar till den oklara bilden. Bedömningen varierar nämligen mellan olika styrelser. Eftersom lagen och kungörelsen från 1974, som ligger till grund för regeringens förslag i proposition 76, medger rösträtt inom alla de här områdena, vågar jag påstå

att detta inte är förenligt med medbestämmandelagen och inte heller med en senare lagstiftning, nämligen den som föreslagits i proposition 1980/81:185, som gäller proportionalitet i statliga och liknande organs styrelser. Hur skall man kunna undvika att komma i kollision med förbudet enligt medbestämmandelagen att delta i beslut om verksamhetens omfattning när man, åberopande annan lagstiftning, har rätt att delta i beslut om t. ex. petita och budget?

I bil. 2 till proposition 1975/76:105, MBL, diskuteras ingående dessa problem.

Jag nämnde också proposition 1980/81:185 som behandlar proportionalitet i statliga regionala styrelser. En enig riksdag biföll, den 28 oktober 1981, konstitutionsutskottets betänkande nr 2 som behandlade propositionen 1980/81:185 om proportionella val till statliga nämnder. I den behandlades också frågan om proportionalitet i länsstyrelsernas styrelse.

I bilaga 1 till proposition 185 diskuteras frågeställningen om proportionalitet utförligt, och utskottets och riksdagens ställningstagande är fullt klart. Jag citerar från s. 50:

”I motionen 1976/77:1001 hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle begära utredning och förslag om rätt till proportionellt val vid kommunfullmäktige och landstings utseende av ledamöter i statliga nämnder och styrelser m. m. I sitt betänkande med anledning av motionen (KU 1977/78:6) fann konstitutionsutskottet det naturligt att rätt till proportionellt val också skall finnas i de fall då kommunfullmäktige eller landsting utser ledamöter i styrelser och nämnder av statlig karaktär. På utskottets hemställan biföll riksdagen motionen (rskr 1977/78:1).”

Det har också ansetts angeläget att säkra proportionaliteten vid ordinarie ledamots frånvaro.

Konstitutionsutskottet anförde nämligen i sitt betänkande med anledning av motion 1978/79:1692 (KU 1979/80:80) att utskottet ”ansåg det önskvärt att den sammansättning av länsstyrelses styrelse med avseende på t. ex. olika partiers och länsdelars representation som kommit till uttryck vid valet av ledamöter i så stor utsträckning som möjligt behålls vid ledamots frånvaro”.

Vad arbetsmarknadsutskottets majoritet nu gör är att man sätter sig över av riksdagen tidigare fattade principbeslut i och med att personalrepresentanter ges inte bara närvarorätt utan även en omfattande rösträtt i nämnda statliga organ.

Inte nog med att man har en minst sagt trasslig lagstiftning att stödja sig på, som går emot viktiga demokratiska principbeslut. Man trasslar till det ännu värre genom att utvidga denna lagstiftning.

Det blir inte ett dugg bättre eller klarare för att utskottet hänvisar till vad som sagts i samband med lagarnas tillblivelse och räknar upp alla de områden vari personalföreträdarna skulle kunna ges beslutanderätt, eller, som man också gör, hänvisar till att inrikesutskottet år 1974 vid behandlingen av budgetpropositionen garderade sig med att säga att ”inflytande för de anställda måste utformas så, att de politiska instansernas bestämmanderätt i

Torsdagen den
17 mars 1983

*Styrelserepresentation
för anställda
vid länsstyrelser
och polisstyrelser*

grundläggande frågor inte träds för när”.

Det är ju vad som sker, om man tillämpar rösträtten enligt exemplifieringen.

Arbetsmarknadsutskottets moderata ledamöter har reserverat sig till förmån för motion 1044 av mig och 1519 av Nic Grönvall, som båda yrkar avslag på proposition 76 med hänvisning till att formerna för det fackliga inflytandet är oklara och att lagstiftning som vidgar eller permanentar systemet därför ej bör komma till stånd.

I motion 1045 av Allan Ekström och mig ifrågasätts om det finns anledning att ha kvar personalrepresentation i de statliga styrelserna, sedan man fått ett personalinflytande via medbestämmandelagstiftningen. Vi föreslår att den av riksdagen tidigare beställda utredningen om en klarare gränsdragning mot den politiska demokratin i tillämpningen av personalinflytandet inom den kommunala sektorn utvidgas att gälla även statliga styrelser.

Utskottet, som tycks vara tillfreds med tingens ordning, hänvisar också i sin skrivning till att 1974 års reform självfallet ”haft som förebild den rätt till styrelserepresentation som något tidigare infördes för anställda i aktiebolag m. fl. enskilda företag”. – Men denna representation är enligt min mening inte jämförbar, vilket också betonades av flera remissinstanser, bl. a. av HD och regeringsrätten vid behandlingen av den utredning som föregick propositionen 1974 och f. ö. återfanns i bilaga 2 till den propositionen.

Min partikollega, Nic Grönvall, kommer att utveckla sina synpunkter på detta i sitt anförande.

Det är den politiska demokratin som träds för när, om personalrepresentanterna har rösträtt. Proportionaliteten förtrycks, och den politiska majoriteten kan växla – inte bara mellan olika styrelser till följd av resp. styrelses olika bedömning av rösträtten, utan också från sammanträde till sammanträde och t. o. m. mellan olika ärenden vid samma sammanträde. Personalrepresentanterna får dubbel rösträtt. Vad man vid behandlingen av frågan om arbetsrättsreformen här i riksdagen uttalade var ju just att en sådan inte fick förekomma.

Det hade varit klokt och framsynt om utskottets majoritet liksom de moderata företrädarna hade insett att den här härvan behöver redas ut, vilket alltså begärs i motion 1045.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till de moderata reservationerna 1 och 3.

Anf. 140 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c):

Herr talman! Reservation 2 berör avgränsningen av personalföreträdarnas beslutanderätt. Vi reseranter anser att det bör råda full klarhet om var gränserna skall gå, i vilka frågor personalföreträdarna skall få delta eller ej. Vi menar att det direkt av kungörelsetexten skall framgå vilka ärenden som avses, och då endast i frågor som berör den egna myndigheten.

Styrelsernas sammansättning avgörs ju i allmänna val. Alla som har rösträtt deltar alltså i detta val och är med om att utse de politiker som skall sitta med i styrelserna. Styrelseledamöterna är således politiskt valda.

Avsikten är att sammansättningen skall spegla de politiska styrkeförhållandena i olika områden, i länen och distrikten. Emellertid visar erfarenheten att så inte alltid varit fallet. När det gäller majoritetsförhållandena har det ibland skett en förskjutning i och med att personalföreträdarna har rösträtt. Vi vill att detta skall uppmärksammas. Vi eftersträvar en viss försiktighet, och vi markerar vårt önskemål om att en reglering kommer till stånd.

Vi yrkar inte avslag på propositionen i fråga. Följden skulle ju bli att de ledamöter som i dag sitter med i styrelserna kastas ut fr. o. m. den 1 juli. Det har inte varit vår avsikt. Däremot vill vi ha en klar avgränsning när det gäller vad ledamöterna skall vara med och besluta om. Vi anser detta vara viktigt.

Herr talman! Med anledning av det anförda yrkar jag bifall till reservation 2, som är fogad vid arbetsmarknadsutskottets betänkande 15, samt i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 141 GUSTAV PERSSON (s):

Herr talman! Låt mig inledningsvis klargöra att den företagna lagändringen inte innebär att några nya former för personalinflytande skapas. Det är fråga om en författningsmässig anpassning till en redan sedan lång tid tillbaka etablerad ordning.

Lagändringen syftar också till ett förtydligande, nämligen att personalen kan vara representerad i styrelserna för länsstyrelser och lokala polisstyrelser. Sådan styrelserepresentation är numera allmän i den statliga förvaltningen. Utskottets majoritet tillstyrker därför förslaget till en lagändring.

Ledamöter i länsstyrelser och lokala polisstyrelser utses genom allmänna val, och styrelsernas sammansättning är reglerad i lag.

I dessa lagar har hittills inget sagts om personalföreträdare. Med nu föreliggande proposition 1982/83:76 avser regeringen att författningsmässigt reglera personalrepresentationen.

I tre motioner – två från moderaterna och en från centerpartiet – yrkas att riksdagen avslår propositionen. Till centerns reservation i utskottet ansluter sig också folkpartiet.

Ett avslag på regeringens proposition skulle innebära att den nuvarande personalrepresentationen vid länsstyrelser och i lokala polisstyrelser upphör från den 1 juli i år.

Vi socialdemokrater i utskottet är inte beredda att medverka i ett sådant beslut. Vi kan endast beklaga de borgerliga partiernas ställningstagande i en för de anställda så viktig fråga. Under en följd av år har vi provat den nya styrelserepresentationen för de anställda inom statlig förvaltning. Det är alltså inga djupa och farliga vatten som de borgerliga partierna ger sig ut på.

Jag ser, herr talman, ställningstagandet snarare som en motvilja från de borgerliga partierna att ge de anställda inflytande i frågor som berör deras dagliga arbete.

Som tidigare påpekats är styrelserepresentation för de anställda inom statliga förvaltningar numera allmän. Detsamma gäller också på den privata sidan.

Torsdagen den
17 mars 1983

*Styrelserepresentation
för anställda
vid länsstyrelser
och polisstyrelser*

Att – som moderaterna gör i sin reservation – hävda att det med medbestämmandelagens införande uppstod dubbla system för personalinflytande förefaller något egendomligt. Styrelserepresentation och inflytande enligt medbestämmandelagen måste ses som en helhet, om man menar allvar med att de anställda skall ges inflytande över frågor som berör deras arbete.

Som vi framhåller i utskottets betänkande har denna rätt till styrelserepresentation på den privata sidan av arbetsmarknaden bestått oinskränkt även efter införande av medbestämmandelagen. När reformen genomfördes ansågs de statsanställdas medverkan i styrelsearbetet vara av väsentlig betydelse som ett komplement till andra inflytandeformer.

I motionerna tas också frågan upp om en avgränsning av personalföreträdares beslutanderätt. Till detta kan sägas att en sådan avgränsning gjordes redan i samband med införande av 1974 års reform.

Den reformen föregicks av både utredning och försöksverksamhet. Föredragande statsrådet, som var positiv till ett vidgat personalinflytande, framhöll att undantag i personalens beslutanderätt måste göras för beslut "som har avseende på det slag av verksamhet som myndighet bedriver". Statsrådet gav också exempel på sådana frågor.

Vidare gavs det exempel på beslut där det är av värde att personalföreträdarna deltar. Det gäller arbetsmetoder, arbetsfördelning, organisation och rationaliseringar inom myndigheten, budgetpolitika, personalpolitik, personalplanering, tjänstetillsättningar, vidareutbildning, lokaler och personalhälsovård.

Den avgränsning som gjordes i propositionen godkändes av dåvarande inrikesutskottet.

Att som nu görs i motionerna begära ytterligare exemplifieringar och avgränsningar kommer inte att leda till ökad klarhet. Risken är snarare att man komplicerar och försvårar styrelsernas arbete – om inte avsikten med yrkandena i motionerna är att reducera personalföreträdarnas inflytande till en formalitet.

Är man ute efter det sistnämnda har jag lättare att förstå de borgerliga partiernas motioner.

Det måste enligt utskottets mening ankomma på de enskilda styrelserna att besluta i tveksamma fall. Det är inte möjligt att här i detalj precisera var sådana tveksamheter kan uppstå. Förhållandena är så skiftande från styrelse till styrelse att vi bara skulle försvåra för dessa organ att fungera.

Om någon inte är nöjd med ett beslut som fattas i en procedurfråga kan det överklagas till regeringen.

Det praktiska arbetet i styrelserna kommer som hittills att ge god vägledning för hur man skall klara avgränsningsfrågorna. Det är, herr talman, min erfarenhet från arbetet i en styrelse med liknande sammansättning som dem vi här behandlar.

Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan om bifall till proposition 1982/83:76 och avslag på samtliga motioner i anslutning till propositionen.

Anf. 142 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c) replik:

Herr talman! Gustav Persson säger att vi vill avslå propositionen och därmed utestänga personalföreträdarna fr. o. m. den 1 juli i år. Gustav Persson hörde inte att jag sade att vi *inte* yrkade avslag på propositionen, just därför att vi inte ville utestänga personalföreträdarna fr. o. m. den 1 juli.

Däremot hade vi den uppfattningen att det i kungörelsen klart skulle framgå att det skulle vara en klar avgränsning av de ärenden där personalföreträdarna skulle få delta. Det anser vi är en viktig principalsak. Gustav Persson sade att vår avsikt kanske var att begränsa deras inflytande. Det kanske man kan säga är en av avsikterna. Vi vill göra det, därför att den politiska demokratin i detta avseende är väldigt viktig. Det är ju väljarna som avgör vilka som skall sitta i styrelserna och besluta, och då anser vi att det är litet fel att personalen i olika frågor kan förändra majoritetsförhållandena i styrelserna. Därför vill vi få detta inskrivet i kungörelsen, klart och redigt, så att man vet i vilka beslut personalrepresentanterna skall delta.

Det är vår uppfattning. Däremot vill vi inte nu helt plötsligt kasta ut dem ur styrelserna.

Anf. 143 GÖREL BOHLIN (m) replik:

Herr talman! Först och främst är det helt klart att den personalrepresentation, innefattande rösträtt i t. ex. länsstyrelsen, som har tillämpats sedan ganska många år inte haft lagligt stöd. Det medger ju också regeringen genom sitt uttalande från den 14 december 1982. Den lag från 1976 som kom efter 1974 års lagstiftning medgav inte personalrepresentation över huvud taget, och den har högre dignitet än den personalkungörelse som sammanfattades med 1974 års lagstiftning.

Här har ju riksdagen och regeringen också en unik möjlighet att tillmötesgå samtliga partiers önskemål om att minska antalet lagar. Man skulle t. ex. kunna ta bort de flesta av alla dessa lagar – för det är en fruktansvärd massa – utom MBL-lagstiftningen.

Vad vi har begärt innebär framför allt ett utredningskrav, och det förutsätter först och främst ett avslag på proposition 76.

Lagstiftningen om personalinflytande är motstridande och trasslig – det har jag redogjort för – genom att personalrepresentanterna kan och får delta i beslut som enligt MBL uttryckligen är undantagna från avgörande inflytande av personalrepresentanterna. Med andra ord: Enligt MBL får man inte delta i beslut inom de områden som jag har angivit.

När lagstiftningen från 1974 kom till, yttrade sig både HD, JK och regeringsrätten i mycket skarpa uttalanden mot att personalrepresentanterna skulle ges rösträtt.

Om personalrepresentanterna har en bra och riktig synpunkt och argument som är viktiga att föra fram – och det är jag övertygad om att man oftast har – är det bra att dessa förs fram tidigare i beslutsprocessen än vid ett styrelsesammanträde. Då kommer man inte den kommunala representativa demokratin för när, och man får ändå framföra sina synpunkter.

Gustav Persson medgav att majoriteten kunde skifta från styrelse till

styrelse. Det var hans egen erfarenhet, och det är också min erfarenhet. Desto större anledning finns det då att titta över denna trassliga lagstiftning!

Anf. 144 GUSTAV PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tycker det är bra att Ingvar Karlsson säger att hans mening är att begränsa personalens inflytande. Det vill man tydligen göra på det sätt som jag säger, nämligen genom att exemplifiera i det oändliga, så att inflytandet blir en ren formalitet.

Till Görel Bohlin vill jag säga att det förekommer skiftande frågor i styrelserna. Det är ju därför som det är så oerhört svårt att med exempel avgränsa alla. Det måste vara det praktiska arbetet som avgör, så som demokratin i Sverige alltid har fungerat. Jag tror att de styrelseledamöter som finns, både från de borgerliga partierna och från socialdemokraterna, har sådant förnuft att de kan avgöra om det är en politisk fråga eller en fråga som berör personalen. Det tror jag är en god garanti för att det här blir ett bra beslut.

Herr talman! Får jag också yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på de borgerliga reservationerna.

Anf. 145 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! I utskottets företrädares anförande fanns en antydning om att den ståndpunkt som jag och moderaterna har tagit i den här frågan skulle representera en negativ syn på de anställdas rätt att påverka de frågor som berör deras arbetsförhållanden.

Jag vill därför inledningsvis, herr talman, tillåta mig att citera ett stycke ur motion 1982/83:182 som jag har väckt under den allmänna motionstiden. Jag har i den skrivit: "Medbestämmande om arbetslivets villkor, liksom om förhållandena på den egna arbetsplatsen, är ju självklarheter som inte kan ifrågasättas."

Jag vill alltså markera att vi inte här diskuterar denna självklarhet, utan vi diskuterar den fara som jag och moderaterna med mig – uppenbarligen även centerpartisterna – upplever, nämligen att den politiska demokratin förhållanden skulle trädas för när av den framväxande korporativismen.

Jag skall som Görel Bohlin tillåta mig att gå tillbaka till den utredning som låg till grund för 1974 års reform. Det var en utredning som framlades 1973 och som på gängse sätt blev föremål för remissbehandling.

Som Görel Bohlin påpekade gav högsta domstolen regeringsrätten och justitiekanslern mycket bestämda remissyttranden. Jag skall tillåta mig att här citera några meningar ur vad justitiekanslern uttalade i denna fråga.

Han uttalade: "Flera statliga myndigheter har till uppgift att utöva offentlig myndighet i frågor av ingripande betydelse för medborgarna. Höga krav måste ställas på objektiviteten hos ledamöterna i myndigheternas organ. Något utrymme för personalgrupper att påverka myndigheters beslut finns inte och bör inte finnas."

Till följd av detta anmälde JK synnerligen stor tvekan mot förslagets

principiella utformning.

Innan man prövar den här frågan tycker jag att man på ett djupgående sätt bör analysera de skäl som åberopades för 1974 års reform. Jag har svårt att tänka mig att det finns bättre källor för att analysera skälen än att söka upp vad ansvarigt statsråd sade 1974 och vad utredningen grundade sina förslag på. Jag vill citera en mening ur utredningen STRU–SoU 1973:28.

”Motivet för personalrepresentation är värdet för de anställda att genom sina fackliga organ kunna påverka verksamheten inom myndigheten.”

Detta är alltså en direkt referens till arbetsförhållandena inom myndigheten.

Statsrådet anförde i proposition 1974:1 bil. 2 s. 48:

”Styrelserepresentation är ett komplement till nuvarande informationssystem för de anställda.”

Statsrådet syftade alltså på intet sätt till att etablera en rätt att delta i beslut som kunde uppfattas tränga nära den representativa demokratin.

Sedan 1974 års reform lades fram har mycket inom arbetsrättens område inträffat. Görel Bohlin har pekat på en del omständigheter och lagar som man fattade beslut om, framför allt naturligtvis 1976 då vi fick MBL.

Samma år fick vi också den lag som utskottet hänvisar till, nämligen lagen om de anställdas rätt till representation i aktiebolags styrelse. Vi fick också 1978 det s. k. MBA, alltså avtalet om medbestämmande i statlig verksamhet, MBA-S, som reglerade de anställdas rätt att påverka de omständigheter som berörde deras arbetsförhållanden.

De krav som alltså utgjorde grunden för 1974 års reform har på ett synnerligen utvidgat sätt tillfredsställts i de lagar som stiftats efter 1974, då den här reformen infördes.

Jag vill gå längre än så. Jag vill också göra en granskning av vad som inträffat här i riksdagen efter 1976 års reform, då den utvidgade medbestämmanderätten antogs, och efter det att MBA förhandlades fram och godtogs av parterna – alltså medbestämmandeavtalet för statlig verksamhet.

Jag vill hänvisa till att arbetsmarknadsutskottet i sitt betänkande nr 4 vid 1981/82 års riksmöte uttalade att MBL är fullt tillämplig på den offentliga sektorn såvitt gäller de anställdas anställnings- och arbetsförhållanden. – Arbetsmarknadsutskottet fann alltså att de anställda endast kunde delta i beslutsprocessen i frågor som avsåg anställnings- och arbetsförhållanden.

I moderaternas partimotion 1982 fanns ett uttalande om att man borde skydda den representativa demokratin emot möjligheten till angrepp från ett vidgat arbetstagarinflytande i styrelsearbetet. Arbetsmarknadsutskottet behandlade även denna motion och detta yrkande i sitt betänkande nr 6 vid 1982/83 års riksmöte. Utskottet hänvisar på nytt enbart till att den reglering som finns i medbestämmandeavtalet och medbestämmandelagstiftningen täcker behovet.

Jag kan alltså utan minsta tvekan konstatera, herr talman, att de syften som utgjorde grunden för 1974 års lagstiftning har uppnåtts i mycket stor utsträckning genom vad som har inträffat på arbetsrättens område därefter.

Torsdagen den
17 mars 1983

*Styrelserepresentation
för anställda
vid länsstyrelser
och polisstyrelser*

Varför ställer då inte arbetsmarknadsutskottet upp på denna självklarhet nu? Man söker fram de argument som man möjligen kan finna och tar då till en hänvisning till lagen om anställdas representation i aktiebolagsstyrelser. Jag vill konstatera att det är en nödlösning när man tillgriper den parallellen.

För det första kan vi konstatera att aktiebolagets styrelses ansvarsområde är strikt begränsat till de frågor som berör aktiebolagets förvaltning – det omfattar på intet sätt ett utövande av myndighet eller makt eller rätt att fatta beslut utanför denna begränsade krets.

För det andra väljs inte aktiebolagets styrelse med utgångspunkt i politiska styrkeförhållanden utan på det sätt som Görel Bohlin redovisat i sitt inlägg.

Herr talman! Till slut vill jag, för att belysa bristfälligheten i de argument som arbetsmarknadsutskottets majoritet åberopar, hänvisa till 18 § i lagen om anställdas representation i bolagsstyrelser.

Lagstiftaren var nämligen långt mer förutseende än arbetsmarknadsutskottets majoritet varit då man skrev betänkande 15 denna gång. Lagstiftaren förutsåg just den situation som vi diskuterar här i kväll.

I 18 § slås fast att om styrelserepresentation för de anställda skulle medföra väsentlig olägenhet för aktiebolag på grund av att, i första rummet, styrelsens sammansättning är beroende av politiska styrkeförhållanden – den parallell som alltså majoriteten i arbetsmarknadsutskottet åberopar till stöd för sin talan – kan undantag medges från lagen. Paragrafen innehåller alltså en regel som visar att i de fall då styrelsens sammansättning är beroende av politiska styrkeförhållanden skall inte längre lagen som medger de anställda styrelserepresentation gälla.

Det åberopade exemplet är alltså ett stöd för precis motsatt ståndpunkt, den som jag företräder.

Jag vill än en gång säga att jag inte står här för att argumentera för ståndpunkten att de anställdas medbestämmande är oberättigat. Jag står här därför att jag vill skydda den politiska demokratin.

Jag har sökt i annalerna efter skäl till att socialdemokraterna är så utomordentligt rädda för att acceptera att utvecklingen sedan 1974 givit långt mer än de anställda eller det ansvariga statsrådet önskade när reformen infördes. Jag kan då inte underlåta att hänvisa till vad jag läst i en av många socialdemokrater undertecknad motion, som väcktes under den allmänna motionstiden 1982, nr 664 av Lisa Mattson m. fl. Jag skall läsa upp några få meningar:

”Det är --- viktigt att polisen prioriterar rätt arbetsuppgifter. Av stor betydelse för att åstadkomma en riktig fördelning av polisens lokala resurser är att öka de förtroendevaldas inflytande för polisens verksamhet. Det bör ske genom att de förtroendevaldas inflytande i de lokala polisstyrelserna vidgas så att de ges möjligheter till prioriteringar i fråga om polisens verksamhet på det lokala planet.”

När jag har läst detta kan jag inte frigöra mig från tanken att det är en strävan från socialdemokraterna att i större utsträckning än vad som nu är

möjligt utöva kontroll och styrning över polisens verksamhet. Det torde vara tveklöst att socialdemokraterna i långtgående utsträckning betraktar en arbetstagarrepresentation i styrelserna som ett stöd för de ståndpunkter de själva representerar.

Med vad jag nu anfört, herr talman, vill jag hemställa om bifall till de av moderaterna avgivna reservationerna.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (ändring i lagen om val av ledamöter i länsstyrelsens styrelse m. m.)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 1 av Alf Wennerfors m. fl., bifölls med acklamation.

Mom. 2 (avgränsning av personalföreträdares beslutanderätt)

Utskottets hemställan bifölls med 188 röster mot 54 för reservation 2 av Karin Andersson m. fl. 34 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 4 (utredning om gränsdragningen för personalinflytandet i statliga organ)

Utskottets hemställan bifölls med 207 röster mot 68 för reservation 3 av Alf Wennerfors m. fl.

31 § Föredrogs

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1982/83:18 Riksdagens lönedelegations verksamhet under år 1982 (redog. 1982/83:3)

Skatteutskottets betänkanden

1982/83:26 Företagsstiftelser

1982/83:27 Beskattning av annonsblad

Lagutskottets betänkande

1982/83:29 Anslag till fideikommissnämnden (prop. 1982/83:100 delvis)

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

32 § Föräldraförsäkringen

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1982/83:16 om föräldraförsäkringen (prop. 1982/83:100 delvis).

Nr 101

Torsdagen den
17 mars 1983

Föräldraförsäkringen

Torsdagen den
17 mars 1983

*Föräldraförsäk-
ringen*

Anf. 146 SIRI HÄGGMARK (m):

Herr talman! I socialförsäkringsutskottets betänkande 1982/83:16 angående föräldraförsäkringen behandlas två moderata motioner om en höjning av garantibeloppet inom föräldraförsäkringen. I den första motionen, 1982/83:380 av Ulf Adelson m. fl., hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om angelägenheten av att upprätthålla värdet av garantibeloppet inom föräldraförsäkringen. I den andra motionen, 1982/83:1260 av Nils Carlshämre m. fl., hemställs att riksdagen beslutar att garantibeloppet inom föräldraförsäkringen skall höjas från 37 till 50 kr. per ersättningsdag från den 1 juli 1983.

Herr talman! Utskottet har med hänvisning till det samhällsekonomiska läget inte ansett sig kunna tillstyrka någon ytterligare höjning av garantinivån, ej heller göra några bindande uttalanden i detta hänseende för den aviserade arbetsgruppen, som skall göra en samlad översyn av det ekonomiska stödet till barnfamiljerna. Vi har därför en reservation i anslutning till detta beslut.

Samhällets omkostnader för barnomsorgen belöper sig i runda tal till omkring 14 miljarder kronor. Vårt förslag om en höjning från 37 till 50 kr. skulle kosta ca 60 milj. kr. Det är beklagansvärt att inte utskottets majoritet har ansett sig kunna bifalla vårt förslag. Vi begär inget extra anslag för täckande av dessa kostnader, därför att kostnaderna faller inom ramen för de besparingar som vi föreslagit inom socialförsäkringsområdet.

Det borde vara självklart att hjälpa de sämst ställda barnfamiljerna. Trots att vi byggt ut barnomsorgen är det fortfarande många som faller igenom maskorna i det samhälleliga skydds nätet. Garantibeloppet har inte följt med löneutvecklingen sedan det sist höjdes, den 1 juli 1979. Föräldrapenningen i övrigt följer ju automatiskt lönernas utveckling.

Sjunker garantibeloppets reella värde ytterligare kommer allt fler småbarnsföräldrar att få än mer ökade svårigheter att ta hand om sina späda barn under deras första levnadsår. Även om någon omfördelning skulle behövas inom föräldraförsäkringens ram, borde det vara självklart att i solidaritetens namn inte tillåta dessa att ytterligare komma efter andra grupper.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den moderata reservationen.

Vi har också rörande vårdnadsersättning ett särskilt yttrande som delats ut på kammarens bord. Vårt förslag i motionen 1982/83:384 om vårdnadsersättning har hänvisats till socialutskottet, men vi delar centerns grunduppfattning i denna fråga. Dock har vårt förslag en annan inriktning, varför jag inte tar upp denna fråga nu utan hänvisar till det särskilda yttrandet.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 147 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Alla partier månar i sina politiska handlingsprogram om barnfamiljerna och menar att man vill förbättra deras situation. Det är därför

mycket intressant att i dag kunna konstatera vilka partier som i praktisk handling försöker se till att dessa föresatser också verkställs med politiska beslut.

I centerns partimotion framhålls den situation dagens barnfamiljer lever i. De flesta barn växer upp i familjer där båda föräldrarna förvärvsarbetar. 70 % av kvinnorna med barn i åldern 0-3 år har förvärvsarbete. En av fyra vårdnadshavare är ensamstående. Det är ovanligt att släktingar eller andra vuxna bor tillsammans med kärnfamiljen.

Man kan inte heller se familjen som ett entydigt begrepp. Det finns stora sociala, ekonomiska och kulturella skillnader inom gruppen barnfamiljer. Den lilla familjen kan ha svårt att tillgodose barns och vuxnas behov av gemenskap och stöd i olika sammanhang.

Naturligtvis kan inte samhället klara av alla de problem familjen ställs inför, men det som i dag är problem kan till vissa delar rättas till. De som planerar i vårt samhälle har ett stort ansvar för att man undviker de fel som begicks under 1960- och 1970-talen. Den folkomflyttningen med de koncentrationer av människor som blev följden har visat sig i högsta grad barnovänlig.

Många föräldrar känner osäkerhet i fostrarrollen, då experter i allt större utsträckning framförs i barnomsorgsdebatten. Vårt skattesystem och det tidigare ensidiga gynnandet av utbyggnad av kommunal barnomsorg har förvisso kvävt många goda möjligheter att lösa barnomsorgsproblem. Vi vet genom enkätundersökningar att många föräldrars högsta önskan är att själva vårda sina barn, men ekonomin tillåter inte detta.

I centerns partimotion 1982/83:517 framför vi åter kravet på en fortsatt utbyggnad av vårdnadsersättningen. Vi har redan i dag tre månader med ersättning lika för alla, om man avstår från förvärvsarbete helt eller delvis. Dagersättningen utgår efter garantibeloppets storlek, som i dag uppgår till 37 kr. per dag. Den beskattas och är ATP-grundande. Den ger familjen en möjlighet att själv vårda sina barn.

När denna första del av vårdnadsersättningen genomfördes, fick reformen stöd från både moderaterna och folkpartiet. Socialdemokraterna har som bekant aldrig pläderat för att någon ersättning skall tillerkännas föräldrar för den vårdinsats de utför när de vårdar egna barn.

Centern kräver i sin partimotion att tiden för vårdnadsersättningen förlängs med sex månader och att garantibeloppet höjs till 40 kr. per dag. Naturligtvis skulle det ha känts bra att kunna öka ersättningen till 50 kr. som moderaterna föreslår. Vi har i vår ekonomiska motion anvisat finansiering av en förlängning av reformen och en ökad dagarsättning. Tyvärr fanns det då inte utrymme för att höja bidragsbeloppet ytterligare.

Våra förslag kostar ca 300 milj. kr., och de kan ekonomiseras genom omfördelningar och besparingar. Vi anser detta som väl använda pengar som ger klara förbättringar för småbarnsfamiljerna.

Att som småbarnsförälder hamna mellan de förmåner som finns i föräldraförsäkringen erbjuder ökade svårigheter i en ofta redan pressad situation. I föräldraförsäkringsutredningen har de problem utretts som

Gunnel Jonäng framhållit i sin motion 1982/83:320. Föräldrapenning utgår inte i dag, då en hemarbetande förälder följer med sjukt barn till läkare, och det medför att den förälder som normalt förvärvsarbetar måste stanna hemma för att vårda annat eller andra barn i familjen.

Detsamma händer när den förvärvsarbetande föräldern avstår från förvärvsarbete för att tillsammans med den andra föräldern, på läkares inrådan, följa med barnet till läkare i de fall barnet lider av en allvarlig sjukdom eller när båda föräldrarna behöver delta i läkarbesöket. Då utgår ingen ersättning.

Föräldraförsäkringsutredningen har kunnat konstatera att det skulle orsaka marginella ökade kostnader om ersättning skulle utges i dessa fall. Vi anser att det för barnfamiljer i sådana situationer skulle innebära en lättnad om orättvisorna tillrättalades. Tyvärr är centerns representanter ensamma om sin uppfattning även när det gäller detta enkla krav.

När det så gäller åldersgränsen vid vård av sjukt barn finns det problem i de fall då barnet är handikappat. Vi anser att denna fråga borde övervägas i den av regeringen i budgetpropositionen aviserade arbetsgruppen som skall göra en samlad översyn över barnfamiljernas situation, men vi får inte heller i det fallet stöd från övriga partier, vilket jag beklagar.

Herr talman! Med detta yrkar jag avslag på reservation 1 och bifall till reservationerna 2, 3, 4, 5 och 6 vid socialförsäkringsutskottets betänkande 1982/83:16, och jag yrkar avslag på utskottets förslag i motsvarande delar.

I detta anförande instämde Gunhild Bolander (c).

Anf. 148 DORIS HÅVIK (s):

Herr talman! Med tanke på att det finns viss oro i kammaren inför hemresorna skall jag fatta mig mycket kort och bara ta upp några punkter.

Den största försämringen för barnfamiljerna har skett under åren 1976–1982. Då fick 260 000 barnfamiljer sina bostadsstöd urholkade eller borttagna.

Karin Israelsson talade här om att man nu i en motion visar i praktisk handling vad man vill när det gäller barnfamiljerna. Men fanns det inte sex år då man genom politiska beslut kunnat visa den praktiska handlingen? Hade ni tre borgerliga partier kunnat ena er, hade vårdnadsbidragen varit realitet. Men inte ens i de motioner som nu föreligger finns det enighet om hur ett vårdnadsbidrag skall se ut i framtiden.

Den socialdemokratiska regeringen har lagt fram ett paket på 2 miljarder kronor med förbättringar för barnfamiljerna. Departementschefen har i budgetpropositionen förutskickat att han har för avsikt att tillsätta en särskild arbetsgrupp för att göra en samlad bedömning av föreliggande och kommande utredningsmaterial beträffande det ekonomiska stödet till barnfamiljerna. Det handlar om de utredningar som skall avlämnas under

första halvåret 1983, familjeekonomiska utredningen och ensamförälderskommittén.

Jag vill påstå att de förslag som kommer från dessa utredningar och de ambitioner som arbetsgruppen har kommer att innebära reformer för barnfamiljerna och inte försämringar, som de har fått vidkännas under en följd av år.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan. Monica Andersson kommer att gå in mera på reservationerna.

Anf. 149 KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Herr talman! Doris Håvik ville inte förlänga debatten, och jag skall fatta mig kort.

Jag vill påstå att småbarnsfamiljerna tillerkändes betydande förbättringar under de år det hänvisas till. Vi har i praktisk handling visat att småbarnsföräldrar fått ökad möjlighet till ledighet för vård av egna barn. Det är den typ av vårdsättning som är genomförd. Det har också genomförts möjlighet till förkortad arbetstid. Det har också blivit möjligt att räkna ATP-poäng för vård av egna barn – en klar förbättring – och en lång rad andra förbättringar har också praktiskt visat att vi menar allvar.

Det är synd att inte socialdemokraterna också tycker att vårdnadsersättning är något att satsa på. I så fall hade man kunnat ställa upp på det förslag vi nu framför i vår motion.

Anf. 150 DORIS HÅVIK (s) replik:

Herr talman! Helt kort: Den största insatsen när det gällde vårdnadsersättning gjorde faktiskt centern ett halvår före valet. Den 24 mars debatterade vi i denna kammare en förlängning av vårdnadsersättningen om sex månader, och då bad man från centerhåll att riksdagen skulle uttala sig till regeringen att detta var en angelägen fråga.

Det var ju mycket unikt att man bad att riksdagen skulle uttala sig till regeringen, till den centerpartistiska socialministern. Vi hade kanske väntat att initiativet hade kommit från det hållet.

Anf. 151 MONICA ANDERSSON (s):

Herr talman! Karin Israelsson hävdade att barnfamiljerna har gynnats av den borgerliga regeringens politik, jag tror inte att det är någon – utom de partier som burit ansvaret för den gångna regeringspolitiken – som kan dela den uppfattningen.

Alla är ju överens om att barnfamiljerna har det väldigt kärt i dag. Men varför har de det så kärt? Är det därför att det inte finns någon vårdnadsersättning, som centern påstår? Är det därför att vi har för mycket kollektiv barnomsorg och utbyggd föräldraförsäkring som moderaterna påstår?

Nej, skälet är de sex förlorade åren vi hade med diverse borgerliga regeringar. Den kris som vi står mitt uppe i delar vi med många andra länder. Den har dock faktiskt förvärrats av den vanskötsel av ekonomin som de

borgerliga regeringarna stod för. Det är ni som har ansvaret för att vi nu brottas med både en rekordarbetslöshet och ett svällande budgetunderskott. Det är barnfamiljerna som är de stora förlorarna i samband med denna politik.

Jag skall ge ett exempel. En familj med två barn där mannen är verkstadsarbetare och hustrun är kassörska på halvtid fick se sin reallön sjunka med nästan 15 % mellan 1976 och 1982, alltså med nästan en sjättedel. En ensamstående ettbarnsmamma som arbetar som kassörska förlorade under samma tid 13 % av reallönen.

Priserna steg med 82 %, och vi vet att de slår hårdast mot barnfamiljerna, som har stora matkonton och måste köpa mycket kläder och hygienvaror. Men trots dessa prisökningar sänkte ni matsubventionerna drastiskt utan att ge barnfamiljerna kompensation. Ni höjde inte heller barnbidragen i takt med inflationen. Som Doris Håvik påpekade har ni också urholkat bostadsstödet, så att 260 000 familjer gick miste om det. Ni byggde inte heller ut barnomsorgen i takt med de planer som riksdagen drog upp 1975.

Följden av det här har ju blivit att många familjer har tvingats till otrygga och dyra provisoriska tillsynsformer för sina barn och att många kvinnor helt enkelt har tvingats avstå från ett arbete som de gärna skulle vilja ha. Till det här kommer så den fruktansvärda arbetslöshet som förekommer och som slagit hårdast mot ungdomarna. Ungdomsarbetslösheten verkar i dag som ett öppet sår i många familjer med tonåringar, på grund av oron för ekonomin kombinerad med oron för ungdomarnas framtid.

Jag skulle kunna fortsätta denna uppräknings av följderna av de år då vi hade borgerliga regeringar. Jag skall nöja mig med att konstatera att det var förödande år för barnfamiljerna. Det är också arbetarfamiljerna som har förlorat mest. Det påpekandet vill jag rikta bl. a. till Siri Häggmark, som försökte framställa det så att moderaterna skulle föra en politik som skulle gagna de sämst ställda arbetarfamiljerna bäst.

Den socialdemokratiska regeringen, som varit verksam ett halvår, har i motsats till de borgerliga regeringarna bedrivit en kraftfull politik för att stödja barnfamiljerna. Som Doris Håvik sade har man satsat 2 miljarder på barnfamiljerna under hösten. Barnbidraget höjdes med 300 kr. Flerbarns-tillägget fördubblades, så att det för familjer med tre barn under 16 år utgår med ett halvt barnbidrag extra per år och för fjärde och därpå följande barn med ett helt barnbidrag extra. Åldersgränsen kommer nu också att höjas till 18 år, vilket är viktigt för tonårsfamiljerna. Regeringen har beslutat om matsubventioner, som inneburit att mjölkpriset kunnat hållas oförändrat. Den har också återställt statsbidragen till barnomsorgen, vilka av centern och de andra borgerliga partierna minskades med 300 milj. kr.

Med dessa åtgärder har barnfamiljerna delvis kompenserats för de förlorade åren med borgerliga regeringar. Men det räcker inte. Socialministern har därför aviserat att han kommer att tillsätta en särskild arbetsgrupp, som skall fortsätta att arbeta med barnfamiljernas situation. Han har också aviserat att han till hösten skall lägga fram förslag till förbättringar av det

familjepolitiska stödet. I detta arbete skall fyra utredningars resultat sammanfattas.

Äntligen börjar man alltså kunna säga att barnfamiljerna kan skönja en ljusning i sin situation, i motsats till den bild Siri Häggmark och Karin Israelsson har försökt ge av den socialdemokratiska politiken. För vad har de borgerliga partierna att säga till sitt försvar? Vad vill ni göra för barnfamiljerna?

Jo, ni har dammat av era gamla förslag om vårdnadsersättning. Det mest intressanta med de förslagen är att de bara dyker upp när ni sitter i oppositionsställning. Ni går också fram med helt olika konstruktioner, och detta fungerar som en garanti för att förslagen inte kommer att kunna genomföras. Medan moderaterna förordar en obeskattad vårdnadsersättning till alla vill centern ha en beskattad och ATP-grundande vårdnadsersättning. Centerns vårdnadsersättning är tänkt för dem som vill stanna hemma på hel- eller halvtid. Den skall utgöras av garantibeloppet i föräldraförsäkringen och utgå till dess barnet är 18 månader i en första etapp, och i nästa till dess att det är 3 år. Garantibeloppet föreslås vidare bli höjt till 40 kr. per dag. Detta kostar 300 milj. kr. för halvt år i årets budget och 600 milj. kr. för helt år. Men ni talar inte om hur det skall betalas. Karin Israelsson nämnde nu att det skall ske genom omfördelningar. Vilka omfördelningar menar ni då? Ni lade i regeringsställning fram förslag om att t. ex. karensdagarna skulle återinföras och pensionerna försämrats. Hur skall ni nu gå vidare? Skall ni ställa vårdnadsersättningen mot en utbyggnad av barnomsorgen? Vi kommer ju ihåg att ni på det området ville minska statsbidragen med 300 milj. kr. Skall ni sätta vårdnadsersättningen mot föräldraförsäkringen eller mot barnbidragen? Ni nämner ingenting konkret om var ni vill ta pengarna.

Moderaterna har föreslagit att garantibeloppet skall höjas till 50 kr. och har lagt fram ett förslag om vårdnadsersättning som behandlas i socialutskottet. Men de har klart talat om hur de vill betala denna s. k. reform. De har föreslagit att man skall försämlra sjukförsäkringen ännu mer än vad centern och folkpartiet har föreslagit. Moderaterna vill att 10 dagar i sjukförsäkringen skall ge 60 % kompensation i stället för de 90 % som ges i dag. Efter denna period på 10 dagar skall 80 % ersättning utgå. Moderaterna föreslår också 80 % ersättning när det gäller föräldraförsäkringen. I en familj där mannen arbetar och kvinnan är hemma vill alltså moderaterna ta från mannen i familjen genom att försämlra föräldraförsäkring och sjukförsäkring och ge till den hemmavarande hustrun.

Moderaterna försöker få detta att framstå som en reform. Det är inga reella reformer som ni föreslår, utan huvuddelen av era förslag till åtgärder på det sociala området är nedskärningar.

Vi menar att bl. a. förslaget om en ändring av garantibeloppet bör få diskuteras i den utredning som socialministern skall tillsätta i departementet.

Ni hävdar att vårdnadsersättningen skulle kunna utgöra en ersättning för arbete – människor skulle kunna vara hemma och vårda sina barn och ändå

klara sig ekonomiskt. Man kan bara kallt konstatera att med de konstruktioner som ni har valt – centern har t. ex. föreslagit 40 kr. om dagen – är det bara en grupp i samhället som har råd att utnyttja vårdnadsersättningen. Det är familjeföretagare typ jordbrukare. Detta är ett exempel i raden på den intressepolitik som centern för. Det är i och för sig ingenting att säga om det, men riksdagen bör inte ställa sig bakom en sådan intressepolitik.

I dagens samhälle klarar sig inte familjerna på en lön. Det är ingenting som vi är ensamma om i vårt land, vilket moderaterna försöker främställa det som i sin motion. Det är en utveckling som pågår över hela västvärlden. Vi har ännu bara börjat försöka anpassa samhället till detta faktum.

Föräldraförskringen är ett medel för att understödja jämställdhet mellan könen och möjliggöra för kvinnorna att ta ett arbete, i stället för att de skall tvingas till en individuell anpassning genom deltidarbete eller genom att föda färre barn, vilket vi har fått uppleva under senare tid.

Det är de lågavlönade LO-gruppernas kvinnor som alltid har arbetat – av ekonomiskt nödvång. För dem är barnomsorgen och föräldraförskringen viktiga. De har inte råd att stanna hemma för 40 kr. om dagen, och det har absolut inte de ensamstående föräldrarna.

Moderaternas utgångspunkt när det gäller vårdnadsersättningen är en annan. De vill ha en ersättning som utgår generellt. Motivet för deras del är att underlätta för kommunerna att höja daghemsavgifterna och för familjerna att ha privata tillsynsformer. I den debatt som fördes förra året, och som Doris Håvik hänvisade till, sade moderaterna bl. a. att vårdnadsersättningen skulle kunna bidra till att familjerna skulle kunna skaffa sig en barnflicka.

I den moderata motionen finns det väldigt många slängar mot barnomsorgen. Jag skulle kunna återge många citat, men jag skall inte göra det, eftersom klockan går och vi snart skall avsluta debatten. Men påståendet att barnstugorna skulle vara dåliga för barnen vill jag ändå bemöta. Jag menar att man bör se dem som en rättighet för den enskilde och en skyldighet för samhället. Det är också i den kollektiva barnomsorgen som barnen i dag har möjlighet att umgås med andra barn – något som de förr hade i familjen.

Sammanfattningsvis kan konstateras att man inte får vara lågavlönad eller ensamstående förälder om borgarnas familjepolitik går igenom. De ensamstående föräldrarna har en väldigt utsatt position i dagens samhälle. Reallöneförsmringarna har slagit mycket hårt mot den gruppen. Ensamförälderkommittén har också gått igenom deras situation och lägger fram en rad förslag om hur stödet till de ensamstående föräldrarna skall anpassas till de förändringar som skett sedan dessa stödformer infördes.

Margareta Persson har uppmärksammat de ensamstående föräldrarnas situation i en motion, och hon föreslår att ersättningen för vård av sjukt barn skall kunna utgå till mor- eller farföräldrar eller annan närstående. Det beror på att de ensamstående föräldrarna får bekymmer på jobbet när de måste vara borta ofta på grund av att barnen är sjuka. Detta problem har också tagits upp av LO och Socialdemokratiska kvinnoförbundet under remissbehandlingen av förslagen. Utskottet menar att socialministern bör pröva

förslaget i den arbetsgrupp som skall arbeta fram till hösten.

Av de övriga motionerna nämnde Karin Israelsson också Gunnel Jonängs motion, som pekar på situationen när barnvårdarens barn är sjuka. Vi har i utskottet sagt att vi delar föräldraförsäkringsutredningens uppfattning att det kommer att bli för dyrt att medge föräldrapenning rakt av i detta fall. Det är också en fråga som man bör titta närmare på i socialministerns arbetsgrupp innan man fattar beslut, eftersom det kostar så mycket pengar.

Dessutom har ni i centerpartiet föreslagit att tolvårsgränsen för rätt till föräldrapenning skall kunna höjas, t. ex. i familjer med handikappade barn. Det här är också en fråga som vi menar att man bör titta närmare på i socialministerns utredning innan man fattar beslut. Men vi vill också påpeka, att för barn som är långvarigt sjuka eller har handikapp finns det redan i dag en möjlighet att få ersättning. I lagen om allmän försäkring, 9 kap. 4 §, stadgas att vårdbidrag kan utgå till barn som ej fyllt 16 år "om barnet på grund av sjukdom, psykisk utvecklingsstörning eller annat handikapp under minst sex månader är i behov av särskild tillsyn och vård. Vid bedömningen av rätt till vårdbidrag skall även beaktas sådana merkostnader som uppkommer på grund av barnets sjukdom eller handikapp."

Med dessa synpunkter vill jag yrka bifall till utskottets förslag i detta betänkande.

Anf. 152 KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Herr talman! När det gäller den ekonomiska situationen och det som har gjorts för barnfamiljerna under dessa år är dessa faktorer naturligtvis avhängiga av varandra. Det finns inte obegränsade resurser att satsa, hur gärna man än vill. Jag vill dock påstå att socialdemokraterna gav med en hand och tog tillbaka betydligt mer med den andra. Matsubventionerna gav man, men man gav samtidigt en momshöjning omfattande allt annat som barnfamiljerna behöver konsumera, och det innebär betydande kostnadsökningar för barnfamiljerna. Devalveringen har också en sådan effekt som slår hårt mot barnfamiljerna.

Vi tycker att det är riktigt att alla barn skall tillerkännas någon del av samhällets stöd, och vi pläderar för vårdnadsersättning. Dessa barn har i dag inte något stöd alls från samhällets sida. 14 miljarder går ut till den kommunala barnomsorgen. Vi ville i förändringarna av statsbidragssystemet se till att alla barn i Sverige skulle kunna få någon del av dessa pengar, genom att statsbidrag ges till öppen förskola och deltidförskola, som vi ser som bra komplement till den egna vården. Det förslaget fick vi naturligtvis inte bifall för. Vi tycker att det är riktigt att alla skall kunna få ta del av dessa medel. Vi tycker att valfrihet i barnomsorgen är något som man bör slå vakt om. Samhället skall inte styra till barnomsorgsformer som samhället tycker är de riktiga. Föräldrarna bör ges frihet att välja, för barnens och för familjens skull.

När det gäller lågavlönade och ensamstående föräldrar kan vårdnadsersättningen vara ett sätt att få en möjlighet över till sina barn. I dag ges inte den möjligheten. Socialdemokraterna har inte presenterat något förslag som

skulle kunna göra det bättre för just den här gruppen av föräldrar, som ni så ömmar för.

Beträffande Gunnel Jonängs motion 320 har vi inte yrkat bifall till förslag om föräldrapenning när vårdarens barn är sjuka. Vi har konstaterat att det inte är realistiskt i dag. Men de övriga yrkanden som finns i motionen har vi yrkat bifall till.

Jag skulle önska att Monica Andersson litet bättre läste vad utskottet skriver om handikappade barn. Man skriver inte alls att detta skulle föras vidare till utredningsgruppen, utan det är vad vi begär i reservationen. Nu finns det tillfälle att rösta för det och se till att man i utredningsgruppen, som skall se på barnfamiljernas ekonomiska situation, även tar upp detta problem. Jag tycker att det är en mycket liten åtgärd som väl kunde genomföras, men det fick vi alltså inte stöd för.

Anf. 153 SIRI HÄGGMARK (m) replik:

Herr talman! Det var en mycket mörk bild som målades upp här.

Nog är det väl viktigt att man är trygg i ett trygghetssystem. Och nog är det väl bättre att, som vi har föreslagit, göra de besparingar som faktiskt inte drabbar människorna så hårt – nu tänker jag på vår motion om besparings-effekter inom socialförsäkringsområdet – i tid och göra dem så att människorna i det här samhällsekonomiska läget ändå får en trygghet. Jag tycker att det är märkligt: Klarar sig människor bättre på dessa 37 kr. än med de 50 kr. som vi har föreslagit?

Anf. 154 MONICA ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! När det gäller barnfamiljerna har den socialdemokratiska regeringen redan satsat väldigt hårt genom de två miljarder som gick till en höjning av framför allt barnbidragen med speciella höjningar för flerbarnsfamiljerna. Man genomförde också matsubventionerna. Man har även sagt att man skall gå vidare och se över hela familjestödet. Till hösten har aviserats ett förslag som skall gå ut på att stärka barnfamiljernas situation.

Jag beklagar om Karin Israelsson missuppfattade mig. Jag sade inte att utskottet har skrivit att detta skall skickas vidare till socialministern. De förslag som ni tar upp i er reservation har behandlats av föräldraförsäkringsutredningen. Föräldraförsäkringsutredningen är en av de utredningar som arbetsgruppen skall diskutera. Dessa förslag ingår naturligt i det som man kommer att se på.

Sedan säger Karin Israelsson att vi måste ha valfrihet i barnomsorgen. Vi har ju ingen reell valfrihet så länge som de barnomsorgsformer som föräldrarna vill ha inte är tillräckligt utbyggda.

Riksdagen beslutade 1975 att vi skulle bygga ut daghemmen och fritidshemmen – 100 000 nya dagisplatser. Ni kunde inte leva upp till det. Det har inneburit ett stort problem för de familjer som verkligen vill ha en daghemsp plats. När daghemmen är otillräckligt utnyttjade blir de också orättvist fördelade. Det har visat sig att det är välavlönade i grupper som

framför allt har utnyttjat barnomsorgsplatserna, därför att de har kunnat slå sig fram till dem när platserna har varit fåtaliga. Men i kommuner där det satsas på barnomsorgen, som i Stockholms kommun, har man inte den snedfördelningen. Där har man en väl utbyggd barnomsorg, och man har låga taxor. Det är viktigt med barnomsorgen för att barnfamiljerna skall få en reell chans och för att kvinnorna skall få en möjlighet att arbeta på lika villkor som männen.

Karin Israelsson säger vidare att momshöjningen drabbar barnfamiljerna. Siri Häggmark säger att besparingarna skulle gynna barnfamiljer, därför att man då får en större trygghet. Sanningen är den att anledningen till att vi höjde momsens i höstas var att vi återställde de reformer som de borgerliga försökte urholka. Vad ni gjorde i regeringsställning var att ni återinförde karensdagarna i sjukförsäkringen, försämrade värdebeständigheten i pensionerna, försämrade värdebeständigheten i arbetslöshetsförsäkringen och urholkade statsbidragen till barnomsorgen. Allt detta utom de försämrade pensionerna slog ju hårt mot barnfamiljerna. Det var för att återställa detta som vi genomförde momshöjningen.

Anf. 155 KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Herr talman! Aldrig tidigare har så många daghemsplatser byggts som under de senaste åren. Det är inte bara statens fel om inte alla beslutade daghemsplatser har byggts ut. Det har saknats tomtmark och förberedelser ute i kommunerna. Det har också saknats ekonomiska möjligheter i många fall. Men aldrig någonsin tidigare har det byggts ut så många daghemsplatser, den absolut dyraste omsorgsform för barn som kan tänkas. Man har inte prövat andra alternativ. I det förslag som framlades om förändrade statsbidragsregler hade man sett ytterligare en möjlighet att ge fler barn omsorg för samma summa pengar. Det gäller att fördela pengar på ett bra sätt, om ekonomin är dålig och resurserna är knappa.

Anf. 156 MONICA ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Riksdagen beslutade år 1975 att 100 000 nya daghemsplatser skulle byggas. Ni har inte nått upp till det målet på långa vägar. När riksdagen fattar sådana beslut skall man också se till att kommunerna kan genomföra dem. Men i regeringsställning gick ni ju den andra vägen, när ni urholkade statsbidragen. Det förslag som ni lade fram, enligt vilket man skulle minska statsbidragen med 300 miljoner och dessutom ta bort styreffekten, skulle ju ha inneburit en bestraffning av de kommuner som försökt leva upp till riksdagens beslut om utbyggnad av barnomsorgen. I stället ville ni ge pengarna till de kommuner som inte har byggt ut daghemmen. Det är ett konstigt sätt att främja valfriheten, för det är just daghemsplatser som det är ont om, och det är den tillsynsformen som barnfamiljerna efterfrågar, eftersom den är tryggast för deras barn.

Andre vice talmannen anmälde att Karin Israelsson anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Torsdagen den
17 mars 1983

*Föräldraförsäk-
ringen*

Anf. 157 MARGARETA PERSSON (s):

Herr talman! Jag har i min motion främst tagit upp de ensamstående föräldrarnas situation när barnen blir sjuka.

Rätten att vara hemma för att vårda sjukt barn är bra. Men en ensamstående förälder med barn får en mycket besvärlig situation, om hon – för det är fortfarande oftast en hon – skall stanna hemma från sitt jobb varje gång barnen blir sjuka. Situationen har försvårats främst de allra senaste åren, eftersom många kommuner nu dragit in eller kraftigt dragit ner möjligheten att få en kommunal barnvårdare.

Redan i dag har kvinnor med småbarn en utsatt situation på arbetsmarknaden. Jag tror att nästan alla vi kvinnor i barnfödande ålder har varit utsatta för närgångna frågor på arbetsmarknaden: Hur många barn har du? Vem sköter dem? Tänker du skaffa fler barn? Underförstått: Vi ser helst att du inte har barn eller att du inte skaffar några.

Den ensamstående mamma eller pappa som har ett par barn som är infektionskänsliga får en mycket utsatt situation på sitt eget arbete. Än mindre har hon eller han möjlighet att söka något annat arbete.

Nu har utredningen Enklare föräldraförsäkring visat att när det gäller just vård av sjukt barn stannar männen hemma nästan lika ofta som kvinnorna – när det alltså finns både en mamma och en pappa i familjen. Det betyder att kvinnornas situation på arbetsmarknaden underlättats.

Samtidigt blir skillnaden gentemot de ensamstående mycket stor. De är tvungna att alltid stanna hemma när barnen är sjuka. Någon annan får inte ersättning.

Min motion går ut på att rätten till ersättning borde vidgas, så att andra närstående, en mormor eller morfar eller någon annan, skulle kunna få rätt att stanna hemma.

Om personkretsen vidgades något, innebär det inte att utgifterna för försäkringen skulle öka. Barnet eller barnen är lika friska eller sjuka, oavsett om det är mamma eller någon annan som vårdar dem. Barnets sjukdagar påverkas alltså inte. Därmed påverkas inte heller, såvitt jag förstår, kostnaderna för försäkringen. Men – för en ensamstående förälder skulle en sådan möjlighet innebära en stor lättnad. Hennes situation på arbetsmarknaden skulle klart förbättras. I sig måste det innebära en samhällsekonomisk vinst, att inte ensamstående föräldrar får en så försvagad situation på arbetsmarknaden att de riskerar att "ramla ur".

Tänk er en ensamstående ung kvinna här i Stockholm. Tänk er att hon har föräldrarna boende någonstans i landet. Tänk er att hon inte har några släktingar eller andra som kan rycka in frivilligt när barnen är sjuka. Tänk om hon har barn som ofta får infektioner. Ja, tänk om vi här i riksdagen kunde ge henne möjlighet att låta t. ex. en granne vara hemma ibland när barnet är sjukt. Vilken förändring i hennes liv det skulle innebära! Förmodligen skulle det för grannen, som kanske inte har några egna barn, vara en stor glädje och förmån att få delta i omsorgen om ett barn.

Såvitt jag förstår är detta möjligt utan en ökning av kostnaderna för försäkringen.

I utredningen om enklare föräldraförsäkring föreslår man att föräldrabe- greppet utvidgas till att också omfatta sammanboende vuxen, även om han eller hon inte är förälder till barnet. Det är en bra början. Jag hoppas att man, när propositionen skrivs, också beaktar det som jag här har tagit upp.

Anf. 158 INGEMAR ELIASSON (fp):

Herr talman! Föräldraförsäkringen, som socialförsäkringsutskottets betänkande 16 handlar om, utgör en viktig del av familjepolitiken. Under 1970-talet har den byggts ut kraftigt. Därmed har villkoren förbättrats för föräldrarna när det gäller att ge det nyfödda barnet en god start.

Den ersättning som utgår till föräldrarna i föräldraförsäkringen bör i princip beräknas enligt inkomstbortfallsprincipen. I annat fall begränsas värdet av försäkringen. I de flesta tvåföräldersfamiljer har mannen den högre inkomsten. De ekonomiska möjligheterna för pappan att i de fallen utnyttja försäkringen skulle vara små eller obefintliga, om inte inkomstbortfallsprin- cipen gällde. Successivt har, genom folkpartiets medverkan eller på vårt initiativ, föräldraförsäkringen byggts ut med ersättning relaterad just till den förlorade inkomsten. Det hindrar inte att en ersättning enligt garantinivån är bättre än ingen ersättning alls. För att inte urholkas bör därför garantinivån justeras av och till.

Principen om successiva höjningar som motsvarar penningvärdeförsäm- ringen bör emellertid också gälla barnbidragen och flerbarnstillägget, liksom bostadsbidragen. Det summerar sig till ganska ansevärliga belopp. Därtill kommer att statsbidraget till barnomsorgen bör tas med i bilden. Alla dessa frågor bör ses samlat. På grundval av familjeekonomiska kommitténs analyser och faktaredovisning kommer dessa frågor att beredas i regerings- kansliet och utmytna i propositioner om statsbidrag till barnomsorgen och om det ekonomiska stödet till barnfamiljerna. Gruppen bör också lägga fram förslag till höjning av garantinivån i föräldraförsäkringen. Vi kan alltså inte biträda utskottsmajoritetens motivering på den här punkten. Tvärtom bör riksdagen enligt folkpartiets mening uttala att garantinivån skall höjas. Hur mycket får bedömas tillsammans med det övriga stödet till barnfamiljer- na.

Principen för samhällets familjepolitik bör vara att möjliggöra valfrihet mellan olika tillsynsformer. Om valfriheten skall bli reell, måste det finnas god tillgång på daghemspplatser i olika upplåtelseformer och ekonomiska möjligheter att avstå från förvärvsarbete helt eller delvis när barnen är små. Utöver föräldraförsäkringen måste därför ett vårdnadsbidrag till föräldrar med små barn införas. När vi nu under det närmaste året får möjlighet att samlat ta ställning till familjepolitiken i dess helhet, måste behovet av ett vårdnadsbidrag finnas med i bilden. Inom ramen för de resurser som riksdagen vid den prövningen ställer till familjepolitikens förfogande måste enligt folkpartiets mening utrymme ges när det gäller att införa ett vårdnadsbidrag.

Till dessa delar av familjepolitiken återkommer riksdagen med anledning av socialutskottets betänkande senare i vår. Den del som är aktuell i dag –

garantinivån i föräldraförsäkringen – får inte tappas bort i den samlade beredningen. Riksdagen bör därför i dag uttala att regeringen vid detta tillfälle skall återkomma till riksdagen med förslag till höjning av garantinivån i föräldraförsäkringen.

Folkpartiet har dess värre ingen ledamot i socialförsäkringsutskottet. Vårt yrkande på den här punkten har därför delats i särskild ordning på kammarledamöternas bord.

Vi yrkar att – under förutsättning av bifall till utskottets hemställan under mom. 1 – den del av utskottets betänkande som på s. 3 börjar med "Utskottet anser sig ---" och på s. 4 slutar med "barnfamiljerna." bort ha följande lydelse:

"Utskottet delar de i motionerna framförda åsikterna att garantinivån inom föräldraförsäkringen bör höjas. Storleken på denna höjning bör dock prövas i ett vidare sammanhang inom ramen för den aviserade arbetsgrupp som skall göra en samlad översyn av det ekonomiska stödet till barnfamiljerna."

Jag yrkar bifall till detta yrkande.

Karin Israelsson sade förut i debatten att centern är ensam på många punkter. Hon talade då om de partier som är företrädna i utskottet. Folkpartiet är, som jag nyss sade, inte det. I detta sammanhang yrkar jag bifall till reservation 5, som centern står för.

Utskottet har också haft att ta ställning till en motion från mig med nr 916, som berör en annan liten grupp än den som tas upp i reservation 5. I det här fallet handlar det om de föräldrar som har fått för tidigt födda barn.

Det är i dag inte ovanligt att barn föds 12–13 veckor för tidigt och att de överlever. Det är då en glädjande tilldragelse för föräldrarna som också ställer till ett och annat problem.

Det tar tid innan barnet kan få komma hem. Under den tiden måste föräldrar och barn ändå få umgås. Det innebär att en stor del av föräldraförsäkringen är använd när barnet slutligen kommer hem.

Detta problem löses på olika sätt av försäkringskassorna. Men det är inte tillfredsställande att en stor del av föräldraförsäkringen måste tas i anspråk för dessa föräldrar, så att de har bara en liten del kvar när barnet slutligen kommer hem.

Utskottet är införstått med detta problem men är tämligen ointresserat av att driva på en lösning. Man förutsätter att riksförsäkringsverket skall lösa frågan.

Jag kan bara tycka att det är en alltför passiv hållning. Men jag hoppas att utskottet under den närmaste tiden får rätt – annars återkommer detta yrkande från folkpartiet.

Anf. 159 MONICA ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Ingemar Eliasson argumenterar för att vi här i riksdagen i dag skall ställa oss bakom ett krav på att garantinivån höjs. Jag kan då konstatera att Ingemar Eliasson själv uttryckte önskemål om beredning av den arbetsgrupp som socialministern tillsatt för att ta ett samlat grepp på det

familjepolitiska stödet. Det gäller barnbidrag, statsbidrag och garantinivå. Det önskemålet står mot vad Ingemar Eliasson sade om att riksdagen i dag skall uttala att garantinivån skall höjas.

Jag yrkar därför avslag på detta förslag.

Beträffande Ingemar Eliassons motion om för tidigt födda barn hävdar jag att utskottet inte är ointresserat. Vi har tvärtom pekat på att frågan borde kunna lösas inom ramen för de regler som gäller och att vi förutsätter att riksförsäkringsverket såsom tillsynsmyndighet skall verka för en enhetlig tillämpning. Det tyder inte på att utskottet är ointresserat.

Anf. 160 INGEMAR ELIASSON (fp) replik:

Herr talman! Det är inte alls motsägelsefullt att yrka att beredningsgruppen skall lägga fram ett förslag om höjning av garantinivån men inte i dag vilja ta ställning till hur många kronor höjningen bör vara.

I den beredning som nu sker skall man väga samman behovet av höjningar när det gäller barnbidrag, flerbarnstillägg, bostadsbidrag, garantinivå och andra förändringar i föräldraförsäkringen. Det är rimligt att avvakta denna samlade beredning men ändå ha åsikten att garantinivån bör följa penningvärdeförsämringen hyggligt.

Beträffande min motion om föräldrar till för tidigt födda barn säger utskottet:

”Utskottet är emellertid inte berett att förorda vare sig någon generell rätt till sjukskrivning av en förälder i den situationen eller någon utbyggnad av föräldraförsäkringen.”

Jag tycker att det är en ganska ointresserad hållning från utskottets sida.

Anf. 161 MONICA ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! När det gäller garantinivån är det ju så att vad regeringens arbetsgrupp måste göra är att sätta sig ner och se på vilka delar av det familjepolitiska stödet som ger den bästa effekten och samtidigt ser till att de barnfamiljer som är i behov av stöd också får det. Av det skälet vore det fel av riksdagen att i dag bestämma sig för att just en viss bestämd del av det familjepolitiska stödet skall höjas. Det ligger ju i själva sakens natur att denna arbetsgrupp skall utreda hur ökningarna skall gå till.

Sedan tycks det vara så att vi har olika meningar om vad utskottet anser om herr Eliassons motion. Jag kan garantera att vi för vår del inte är ointresserade av motionen eller av det motionen tar upp. Tvärtom pekar vi ju på att riksförsäkringsverket skall se till att man får en enhetlig tillämpning på detta område.

Anf. 162 KARIN SÖDER (c):

Herr talman! Jag är medveten om att jag kanske frestar kammarens tålmod i denna sena timma, men det är några ting jag ändå skulle vilja ha sagt efter att ha åhört den senaste timmens debatt.

Det är självfallet på det sättet att barnen måste stå i centrum för våra

Torsdagen den
17 mars 1983

*Föräldraförsäk-
ringen*

politiska göranden och låtanden. Så var också fallet under de år då vi hade regeringsansvar. Om det vittnar faktiskt, trots vad som har påståtts här, de beslut som fattades under den här tiden.

Jag vill bara nämna några reformer som genomfördes under den här tiden. Flerbarnstillägget, som socialdemokraterna numera stöder, var ett initiativ från den icke-socialistiska regeringen. Vi byggde faktiskt ut värdnadsersättningen med tre månader under den här tiden. Vi införde ATP-rätt för föräldrar som vårdar egna små barn i hemmet. Vi utökade rätten till förkortad arbetstid när man har små barn.

Det är ett faktum, som Karin Israelsson sade tidigare, att aldrig någonsin har barnomsorgsmöjligheterna ökat så i vårt land som under den här perioden. Men det är också sant, som det har sagts tidigare här, att vi när det gäller daghemsplatserna under den här perioden inte förmådde att bygga i samma takt som var förutsatt. Däremot ökade antalet familjedaghem avsevärt under den här tiden, så sammantaget uppfylldes den plan väl som man hade beslutat om. Jag beklagar dock att vi inte kunde bygga mera.

På de minuter som står till förfogande hinner jag inte gå in på alla delar av de besparingar som vi också gjorde och förklara varför vi gjorde dem, eller varför vi gjorde omprioriteringar. Jag skulle vilja rekommendera de socialdemokratiska talarna att studera vad som står i den nyligen avlämnade propositionen till riksdagen om kommunernas ekonomi, för där talas om att man tänker vidta åtgärder på barnomsorgens område och när det gäller stödet till den sociala sidan i kommunerna samt att man tänker decentralisera beslutsfattandet. Man vill inte ha den styreffekt som Monica Andersson uppenbarligen menar att man skall ha, med detaljreglering – det som vi tog bort.

Jag skulle också vilja peka på några andra ting. Kvinnors möjligheter till arbete ökade under perioden; så att 200 000 fler kvinnor var i arbete – mycket på grund av att skatteutjämningen fyrdubblades. Detta ökade ju möjligheterna till social service. Men i dag kan vi se att socialdemokraterna inte alls går fram med någon ökning av skatteutjämningen, såsom man hade kunnat förvänta sig.

För att ge litet balans i debatten när det gäller den svartmålning som de socialdemokratiska talarna gör av de sex icke-socialistiska regeringsåren i förhållande till vad som händer nu, skulle jag vilja återge ett citat. Det står så här i en av kammarens ledamöter ofta läst tidskrift, som kom ut för en månad sedan:

”Vinstförväntningarna avspeglar sig på börsen. Sen den socialdemokratiska regeringen tillträdde har värdet på aktierna ökat med cirka 60 miljarder. Enbart i januari var ökningen 20 miljarder – ett nytt världsrekord sågs det.

Löntagarna kan till skillnad från aktieägarna fortsätta att notera betydande reallöneminskningar, framförallt de lägre inkomstskikten som får ut minst av skatteomläggningen.”

Jag citerar vidare: ”Tänker den socialdemokratiska regeringen som tillträdde 1982 gå till historien som tidernas största inkomst- och förmögen-

hetsfördelare – åt fel håll?

Devalveringen, momshöjningen, budgetpolitiken har tillsammans betytt en kraftig åtstramning av den svenska ekonomin.

Detta förvärrar den svenska krisen, och sker helt i onödan.”

Artikeln slutar:

”Frågan är om inte förlust av tankeförmågan är den mer smickrande förklaringen av de två.”

Detta efter att ha haft två alternativ till varför det har blivit så i Sverige sedan vi fick en socialdemokratisk regering.

Citatet är hämtat ur LO-tidningen. Den som har skrivit artikeln heter Kristina Persson. Hon är ekonom på LO.

Jag menar att detta skall vara med. Jag tror att hennes svartmålning kanske är för svart, men jag menar att vi i debatten skall hålla oss till balans och måtta, och så förväntar jag mig också att man gör när man diskuterar vad som hände under den tid vi hade regeringsansvar.

Med detta, herr talman, ber jag att få instämma i de yrkanden som Karin Israelsson gjorde tidigare.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (garantinivån inom föräldraförsäkringen)

H e m s t ä l l a n

I kontrapositionsvoteringen biträdde reservation 1 av Allan Åkerlind m. fl. med 73 röster mot 40 för reservation 2 av Karin Israelsson m. fl. 163 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 170 röster mot 70 för reservation 1 av Allan Åkerlind m. fl. 37 ledamöter avstod från att rösta.

Motivering

Utskottets motivering godkändes med 164 röster mot 72 för godkännande av motiveringen i det av Ingemar Eliasson under överläggningen framställda yrkandet. 36 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3 (utbyggnad av föräldraförsäkringen)

Utskottets hemställan bifölls med 171 röster mot 40 för reservation 3 av Karin Israelsson m. fl. 65 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 (föräldrapenning för tillfällig vård av barn vid sjukdom hos dagbarnvårdarens egna barn m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 235 röster mot 40 för reservation 4 av Karin Israelsson m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 6 (åldersgränsen vid föräldrapenning för tillfällig vård av barn)

Utskottets hemställan bifölls med 224 röster mot 53 för reservation 5 av Karin Israelsson m. fl.

Nr 101

Torsdagen den
17 mars 1983

---

*Föräldraförsäk-
ringen*

Mom. 7 (medelsanvisningen)

Utskottets hemställan bifölls med 237 röster mot 39 för reservation 6 av Karin Israelsson m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

33 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid ett senare sammanträde.

34 § Kammaren åtskildes kl. 22.52.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert